

Univerzita Karlova
Pedagogická fakulta

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Hudební činnosti v mezinárodním předškolním zařízení

Music activities in an international preschool

Vypracoval: Karel Novotný

Vedoucí práce: Mgr. Marie Dědičová

Studijní program: Specializace v pedagogice

Studijní obor: Učitelství pro Mateřské školy

Chyňava 2023

Odevzdáním této bakalářské práce na téma Hudební činnosti v mezinárodním předškolním zařízení potvrzuji, že jsem ji vypracoval pod vedením vedoucího práce samostatně. K vypracování práce jsem použil uvedené prameny a literaturu. Dále potvrzuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Praha 29.11.2023

Rád bych poděkoval Mgr. Marii Dědičové za vedení mé práce. Dále bych rád poděkoval mé rodině za podporu v průběhu studia. Kolegyním děkuji za spolupráci při sběru podkladů pro tuto práci.

ABSTRAKT

Tato bakalářská práce se zabývá plánováním a realizací hudebních činností v mezinárodním předškolním zařízení.

Cílem práce je zmapovat oblast hudebních činností v prostředí, které není vázáno žádnými povinnostmi vůči našemu českému ani jinému školství a má tedy naprosto volné pole působnosti v plánování všech aktivit. Dále je tato práce náhledem do problematiky plánování a realizace hudebních činností, který by mohl být budoucím základem pro vytvoření školního vzdělávacího programu pro toto zařízení.

Teoretická část se zabývá obecným shrnutím informací pro pochopení problematiky hudebních činností v předškolním zařízení, ať už v české státní škole nebo v jejím mezinárodním ekvivalentu.

V praktické části je využit kvalitativní výzkum rozhovorů a hodnocení výstupů paní učitelek v soukromém předškolním zařízení Green Tree. Tato práce je náhledem do činnosti soukromého cizojazyčného předškolního zařízení. Může sloužit jako budoucí podklad pro zlepšení tamní situace. Případně může být využita jako inspirace v podobném zařízení.

KLÍČOVÁ SLOVA

Hudební činnosti, soukromé předškolní zařízení, školní vzdělávací program.

ABSTRACT

This bachelor's thesis deals with music activities in an international preschool.

The goal of the work is to map musical activities in an environment that is not bound by any obligations towards our Czech or other education and therefore has a completely free field of action in planning all activities. Furthermore, it is the first more systematic insight into a similar issue, which could be the future basis for creating a school education plan for this facility.

The theoretical part deals with a general summary of relevant information for understanding the issue of musical activities in Mass, whether in a Czech state school or in its international equivalent.

In the practical part, qualitative research is used with obtained interviews and the evaluation of the outputs of the teachers in the private preschool Green Tree. This work is an insight into a private foreign language preschool, as a future basis for improving the situation.

KEYWORDS

Music activities, private preschool, school curriculum.

Obsah

Úvod.....	9
TEORETICKÁ ČÁST.....	11
1. Hudební činnosti v předškolním zařízení.....	11
1.2. Pěvecké činnosti.....	12
1.2.1. Péče o dětský hlas.....	13
1.2.2. Pěvecké návyky.....	14
1.2.3. Výběr písně.....	14
1.2.4. Návčik písně.....	15
1.3. Instrumentální činnosti.....	16
1.3.1. Hra na tělo.....	17
1.3.2. Hra na rytmické nástroje.....	17
1.4. Hudebně pohybové činnosti.....	19
1.4.1. Složky hudebně pohybových činností.....	19
1.5. Poslechové činnosti.....	21
1.5.1. Výběr skladeb k poslechovým činnostem.....	21
1.5.2. Propojení poslechu hudby s dalšími činnostmi.....	23
2. Úvodní slovo o Early Years Foundation Stage.....	24
2.1. Early years Foundation Stage.....	24
2.2. Primární oblasti učení u dětí předškolního věku.....	25
2.2.1. Osobní, sociální a emoční rozvoj.....	25
2.2.1. Komunikace a jazyk.....	25
2.2.3. Fyzický vývoj.....	25
2.3. Specifické oblasti učení u dětí předškolního věku.....	26
2.3.1. Gramotnost.....	26
2.3.2. Matematické dovednosti.....	26
2.3.3. Porozumění světu.....	26
2.3.4. Expresivní umění a design.....	26
2.3.5. Cíle hudebních činností rozlišené dle věku dítěte.....	27
2.4. Charakteristiky efektivního učení u dětí předškolního věku.....	27
2.5. Early Yeas Foundation Stage, shrnutí.....	28
3. Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání.....	29

3.1.	Hlavní principy RVP PV.....	29
3.3.	Rámcové cíle předškolního vzdělávání.....	30
3.4.	Klíčové kompetence.....	30
3.5.	Vzdělávací obsah v RVP PV.....	31
3.6.	Vzdělávací obsah v RVP PV ve vztahu k hudebním činnostem.....	31
	PRAKTICKÁ ČÁST.....	34
4.	Úvod k analýze rozhovoru a pozorování činností jednotlivých paní učitelek.	35
4.1.	Rozhovor.....	35
4.1.2.	Otázky pro rozhovor na téma Hudební činnosti v předškolním zařízení Green Tree	36
4.2.	Pozorování.....	37
4.2.1.	Aspekty pozorování.....	38
5.	Analýza.....	40
5.1.	Analýza rozhovoru U1.....	40
5.2.	Příprava pro hudební činnosti U1.....	41
5.3.	Pozorování hudebních činností ve třídě Mývalů.....	41
5.4.	Analýza rozhovoru U2.....	44
5.5.	Příprava pro hudební činnosti v komunitním kruhu U2.....	45
5.4.	Pozorování hudebních činností ve třídě Veverek.....	46
5.5.	Analýza rozhovoru U3.....	48
5.6.	Příprava pro hudební činnosti U3.....	50
5.7.	Pozorování hudebních činností ve třídě Soviček.....	50
5.8.	Analýza rozhovoru U4.....	53
5.9.	Příprava pro hudební činnosti U4.....	54
5.10.	Pozorování hudebních činností ve třídě Ježečků.....	56
5.11.	Výsledky analýzy pozorování v předškolním zařízení Green Tree.....	58
5.12.	Souhrn odpovědí na výzkumné otázky.....	60
6.	Návrh pro plánování hudebních činností v rámci RVP PV.....	62
6.1.	Plánování pro naplňování cílů hudebních činností a rozvoj hudebnosti.....	62
6.1.1.	Cíle hudebních činností, ze kterých je možno čerpat při tvorbě ŠVP předškolního zařízení Green Tree	62
6.1.2.	Příprava hudební činnosti dle daného cíle.	63
6.2.	Plánování hudebních činností na dané téma dle RVP PV.....	65
6.2.1.	Ukázková příprava se zaměřením na pěvecké hudební činnosti.....	67
6.2.2.	Ukázková příprava se zaměřením na instrumentální hudební činnosti.....	69

6.2.3. Ukázková příprava se zaměřením na hudebně pohybové činnosti	71
6.2.4. Ukázková příprava se zaměřením na poslechové činnosti.....	73
Závěr	74
Seznam použitých informačních zdrojů.....	76

Úvod

Předložená bakalářská práce je zaměřená na téma hudebních činností v mezinárodním předškolním zařízení. Zvolené téma koresponduje s mým studiem předškolního vzdělávání od střední školy po universitu. Ve své kariéře učitele v mateřské škole jsem měl možnost projít několik předškolních zařízení, což formovalo můj vztah k hudebním činnostem.

Teoretická část práce je zaměřena především na rozbor hudebních činností v mateřské škole, ale obsahuje i náhled do britského státního kurikulárního dokumentu pro možnost porovnání s Rámcovým vzdělávacím programem pro předškolní vzdělávání se zaměřením na hudební činnosti.

Hlavním cílem praktické části je analyzovat plánování a realizaci hudebních činností v konkrétním předškolním zařízení Green Tree preschool. Pomocí rozhovorů s učitelkami a pozorováním jejich výstupů, je analyzována realizace hudebních činností. Součástí praktické části bakalářské práce je i návrh plánování v oblasti hudebních aktivit na základě RVP PV. Jsou zde uvedeny cíle, ze kterých je možné při budoucím plánování vycházet. Jsou přiloženy i návrhy ukázkových hudebních činností.

Vyvstaly výzkumné otázky. Jak učitelky plánují výuku hudební činnosti v předškolním zařízení Green Tree? Jaký je stupeň odborné přípravy učitelek v oblasti hudebního vzdělávání? Jaké zdroje, literaturu a profesní dovednosti využívají učitelky při procesu plánování hudebních činností?

Tato práce má přispět k lepšímu porozumění oblasti hudební výchovy. Snaží se o optimalizaci plánování a realizace hudebních činností v předškolním zařízení Green Tree a pro tuto oblast nabízí konkrétní doporučení.

Během profesního působení v oboru vzdělávání v soukromých mezinárodních předškolních zařízeních jsem byl svědkem toho, že plánování a realizaci hudebních aktivit ve školním prostředí často chyběla struktura a záměr. Aktivity byly implementovány do

vzdělávacího procesu nahodile a bez zpětné reflexe. Tato situace ve mně vyvolala otázku, jak by bylo možné zlepšit kvalitu hudebního vzdělávání v rámci předškolních zařízení tohoto typu.

Považuji se za muzikálního člověka. Věřím, že je důležité své zkušenosti a entuziasmus předávat dál, šířit lásku a obdiv k hudbě prostřednictvím působení v předškolním zařízení.

TEORETICKÁ ČÁST

1. Hudební činnosti v předškolním zařízení

V rámci hudebního vzdělávání by měly všechny hudební činnosti, poslechové, pěvecké, instrumentální a hudebně pohybové, vzájemně interagovat a doplňovat se, což přispívá k celkovému výchovnému účelu této disciplíny. Jak Kodejška (2002) zdůraznil, hudební výchova nese zřejmý výchovný význam, zejména pokud je realizována prostřednictvím zkušeností a odbornosti pedagogů, kteří ji praktikují.

Jak poznamenala Jana Berdychová, "Naučí-li se člověk v dětství nadšeně spojovat pohyb vlastního těla s hudbou a zpěvem, zůstane mu hudba trvalým zdrojem radosti a povznášejících pocitů po celý život" (Králová, 2016). Tato citace poukazuje na význam hudební výchovy v životě jedince. Propojení hudby s pohybem a zpěvem má pozitivní vliv na citový život člověka.

Hudební činnosti také podporují sociální interakce mezi dětmi. Když děti zpívají společně nebo hrají na hudební nástroje jako tým, učí se spolupráci, komunikaci a sdílení. Tyto dovednosti jsou důležité pro budoucí sociální adaptaci a vytváření mezilidských vztahů (Rabinowitch et al., 2013).

Základní hudební činnosti prováděné s dětmi v rámci předškolní výchovy jsou:

- Pěvecké činnosti
- Instrumentální činnosti
- Hudebně pohybové činnosti
- Poslechové činnosti (Lišková, 2012)

1.2. Pěvecké činnosti

Zpěv, jakožto přirozený lidský projev, zastává klíčovou pozici v rámci hudebních aktivit v mateřské škole. Tento hudební projev hraje důležitou roli při rozvíjení emocionálního vztahu dětí k hudbě a zároveň přispívá k rozvoji klíčových hudebních dovedností. Vývoj zpěvu lze analogicky přirovnat k vývoji řeči, kdy dítě nejprve vnímá zvukové podněty a postupně se snaží tyto zvuky napodobovat. Dříve, než dítě začne chápat obsah slov v písních, rozumí rytmu, melodii a emocionálnímu výrazu hudby (Jurkovič, 2012).

Rozvoj zpěvu je individuální a často začíná již v rodinném prostředí, než dítě vstoupí do mateřské školy. Proto je vhodné propojovat zpěv s pohybem a hrou na hudební nástroje, aby se posílily různé aspekty hudebního prožitku (Jurkovič, 2012).

V kontextu mateřské školy hraje učitel významnou roli při rozvoji zpěvu u dětí. Měl by sloužit jako hlasový vzor, zpívat přirozeně a s nadšením. I když nemusí být profesionálním zpěvákem, může být svým nadšením a zpěvem pro děti inspirací. Má také možnost doprovázet svůj zpěv hudebním nástrojem, což přispívá k rozmanitosti hudebních zážitků dětí (Jurkovič, 2012).

Malé děti zpočátku nakládají s hlasem intuitivně, své nedostatky si neuvědomují. Rády si jen tak z rozmaru pozpěvují, své hry provázejí různými zvuky. Experimentováním se svým hlasem si často krátí dlouhou chvíli. Přitom užívají hlas spontánně a nerušíme-li je, dokážou vyzpívat s plným nasazením celé árie (Tichá, 2009).

Pokud dítěti chybí v raném věku podnětnost příznivého hudebního prostředí, tj. nikdo mu nezpívá ani ho nepodněcuje ke zpěvu, zůstává dlouho hudebně neprobuzené (Zezula, 1990).

Pěvecké činnosti mají mnoho významných aspektů, které přispívají ke komplexnímu rozvoji jedinců. Pěvecká výuka umožňuje dětem zdokonalovat svůj hlasový aparát, naučit se správné dechové techniky a techniky pro dosažení výšek a hloubek tónů. To vše přispívá k rozvoji kvalitního hudebního projevu (Howard & Harrison, 2018).

Dalším významným aspektem je rozvoj hudebního sluchu a hudební gramotnosti. Při pěveckých činnostech studenti pracují s melodiemi, harmoniemi, rytmickými vzory a hudebními strukturami. To jim umožňuje lépe porozumět hudebním konceptům a

interpretaci notového zápisu. Studie ukazují, že pěvecká výuka může pozitivně ovlivnit hudební gramotnost studentů (Müllensiefen et al., 2014).

Dále mají pěvecké činnosti významný vliv na emocionální prožívání hudby. Zpěv umožňuje studentům vyjadřovat emoce prostřednictvím hudby a interpretace textů písní. Tímto způsobem se rozvíjí jejich schopnost komunikovat a vyjadřovat se umělecky (Dileo & Bradt, 2017).

Pěvecké činnosti by měly být vedeny s ohledem na individuální potřeby a úroveň studentů. Začátečníci by měli dostávat základní výuku v oblasti dechové techniky, intonace a hlasové kontroly. Pokročilí studenti by měli mít možnost rozvíjet své dovednosti v oblasti interpretace a vyjádření (Sataloff et al., 2017).

Je také důležité zajistit, aby pěvecké aktivity byly rozmanité a zahrnovaly různé hudební žánry a styly. To umožňuje dětem poznávat různé aspekty hudby a rozšiřovat svůj hudební obzor.

1.2.1. Péče o dětský hlas

Je nezbytně důležité mít vždy na zřeteli, že hlas dětí prochází neustálým vývojem a je zároveň křehký a zranitelný. Hlasové orgány jsou u dětí menší a mají kratší délku. Tímto způsobem jsou omezeny nejen rozsah a síla dětského hlasu, ale i jeho schopnost vyjadřovat se hudebně (Lišková, 2012).

Z tohoto důvodu je nutné, aby učitelé volili hudební aktivity, které jsou přizpůsobeny věku dětí, a aby při tom dbali na ochranu zranitelného dětského hlasu. Učitelé by měli být seznámeni s pravidly hlasové hygieny, a to zahrnuje vyhýbání se zpěvu v prašném prostředí, během intenzivní tělesné aktivity a v období nemoci. Je také důležité, aby učitelé zpívali ve vhodné hlasové poloze a pečovali o správnou techniku dětského zpěvu. Pouhé přezpívávání známých písní nestačí, a proto je nezbytné provádět pravidelná hlasová cvičení, aby se dětský hlas řádně posiloval a vyvíjel (Lišková, 2012).

Dle Liškové (2012) je zpěv velmi prospěšný pro dětské zdraví díky prohloubenému dýchání, při kterém dochází k lepšímu okysličení mozku.

1.2.2. Pěvecké návyky

S ohledem na to, že děti v předškolním věku začínají rozvíjet své pěvecké dovednosti a učí se zpívat, je zásadní zaměřit se na dodržování správných pěveckých návyků, které přispívají k zdravému rozvoji jejich hlasu. Během pěveckých aktivit je klíčové dbát na správné držení těla. Nejběžnějšími polohami jsou sed nebo stoj. Pro dosažení co nejpřirozenějšího pěveckého postavení je důležité zajistit dětem dostatek prostoru. Někdy se stává, že děti při zpívání směřují svůj pohled k učiteli, což může vést k zaklonění hlavy a vzniku krčního napětí, což není vhodné. Učitel sám by měl být příkladem vhodného pěveckého postavení. Učitelé by měli motivovat děti k jasné artikulaci a správnému otevírání úst během zpěvu, což lze dosáhnout vhodnými hrami a cvičeními. Je prospěšné zařazovat do aktivit hromadné i individuální zpívání (Tichá, 2014).

Důležitým aspektem je také správné hluboké dýchání během zpěvu. V předškolním věku mají děti tendenci dýchat povrchně, a proto je třeba správnou techniku dýchání procvičovat. Učitelé zde hrají klíčovou roli jako vzory. Při nádechu by děti neměly zdvihát ramena, a proto je důležité učit je "dýchání do břicha". Tuto techniku lze motivovat například hrou, při které děti nafukují balónek umístěný na úrovni břicha (Tichá, 2014).

1.2.3. Výběr písně

Při výběru písní pro děti je pro učitele klíčové brát v úvahu specifika pěvecké skupiny a omezený rozsah dětského hlasu. Je vhodné vybírat písně, jejichž rozsah se pohybuje kolem pěti tónů. Zvláště vhodné jsou písně durové s melodií rozčleněnou na předvětí a závětí, které mají stejný počet taktů. Tyto písně jsou pro děti dobře zvládnutelné. Rozsahově náročnější písně lze také zařazovat, ale je třeba mít na paměti, že jejich provedení může pro děti představovat větší obtížnost (Lišková, 2012).

Kromě hudebního rozsahu je důležité brát v úvahu také text písně. Text by měl být pro děti srozumitelný. V dnešní době existuje nepřeberné množství zdrojů, kde lze hledat vhodný hudební materiál pro děti. Je také vhodné, aby učitelé zvažovali možnost vlastní tvorby a invence (Lišková, 2012).

1.2.4. Nácvič písňě

Během samotného nácvič písňě hraje zpěvní hlas učitele klíčovou roli a je důležitou oporou pro děti. Děti mají tendenci snáze napodobovat hlas učitele než melodii hranou na hudební nástroj. Klidná a pozitivní atmosféra během zpěvu přispívá k tomu, aby dětem zpívání přinášelo radost. Učitel by měl také aktivně propojovat zpěv s dalšími činnostmi, což může zpříjemnit učení a rozvoj hudebních schopností dětí (Kodejška, 2002).

Děti se text i melodii písňě učí nápodobou a je klíčové, aby učitel písňě dobře znal. Složitější pasáže písňě lze rozdělit a nacvičovat zvlášť, například formou hry na opakování. Text písňě je vždy cvičen současně s melodií, což pomáhá dětem lépe si písňě zapamatovat (Lišková, 2012).

Existuje mnoho možností, jak pracovat s písňemi, a vždy je třeba vycházet z konkrétní písňě, zohledňující její melodii, rytmus a text. Učitelé by se měli snažit o citlivou interakci s dětmi ve skupině, s nimiž písňě nacvičují, a přizpůsobit hudební aktivity potřebám a schopnostem dětí (Tichá, 2014).

Jednotlivé kroky při metodickém nácvič písňě:

- 1) Vzbuzení zájmu dětí o písničku, používáme hudební i mimohudební motivaci, využíváme pomůcky: obrázky, maňásky, pohádku, obdobnou písňě, kterou děti znají,
- 2) seznámení dětí s písni pomocí kvalitní interpretace písňě pedagogem,
- 3) rozhovor o písni s přiblížením obsahu písňě, vysvětlením nejasných slov,
- 4) nácvič obtížnějších pasáží písňě,
- 5) vlastní nácvič písňě, text i melodii nacvičujeme současně (Lišková, 2012).

1.3. Instrumentální činnosti

Od nejtělejšího věku děti vyhledávají různé pohyby a činnosti, které vyvolávají zvuky. Nejen, že si touto přitažlivou aktivitou zdokonalují jemnou motoriku, ale budují tak i základ pro budoucí hru na hudební nástroje (Jurkovič, 2012).

Pro děti je dobré mít přístup k Orffovým rytmickým nástrojům s kvalitním zvukem, které nespádají k hlasitému hraní. Je vhodné děti vést k prožívání ticha, aby dokázaly s pozorností hudbě naslouchat (Jurkovič, 2012).

Nástroje z Orffova instrumentáře můžeme rozdělit na rytmické a melodické. Rytmické nástroje jsou vhodné především kvůli snadnému ovládnutí, a proto je využíváme nejčastěji. Jsou to: Bubínek, tympány, tamburína, triangel, prstové činelky, činely, rolničky, ozvučné hůlky, dřevěný blok, drhlo, chřestidlo, pandeira a zvonek. Melodické nástroje jako zvonkohra, metalofon a xylofon využíváme především u dětí předškolního věku (Lišková, 2012).

Carl Orff vytvořil ve dvacátém století systém hry na lehké ovladatelné hudební nástroje, Schulwerk. Jednalo se o průlomové dílo pro hudební oblast předškolního vzdělávání. Petr Eben a Ilja Hurník toto dílo přepracovali k obrazu českého národa při dodržení hlavních zásad Orffova Schulwerku. Česká Orffova škola, jak své dílo nazvali, dodnes ovlivňuje hudební činnosti v předškolních zařízeních (Eben, Hurník, 1969).

Dalším významným aspektem je rozvoj hudebního sluchu a hudební gramotnosti. Při hře na hudební nástroje se studenti seznamují s notovým zápisem, harmoniemi a melodiemi. To jim umožňuje lépe porozumět struktuře hudby a umožňuje jim hrát nejen náročné skladby, ale také tvořit vlastní hudbu (Müllensiefen et al., 2014).

Instrumentální činnosti přináší studentům možnost projevit se umělecky a vyjadřovat své emoce prostřednictvím hudby. Hra na nástroj může být způsobem, jakým studenti vyjadřují své pocity, myšlenky a kreativitu. To má pozitivní dopad na emoční inteligenci a schopnost vyjádřit se umělecky (Juslin & Sloboda, 2021).

Za instrumentální činnosti můžeme považovat především ty, při kterých děti aktivně hrají na hudební nástroje. Hra na hudební nástroje rozvíjí hudební schopnosti dětí, rytmus a tvořivost. Napomáhá rozlišovat sílu, délku, výšku a barvu tónů. Díky hře na hudební nástroje děti snáze pochopí, které zvuky vyjadřují hudbu a které jsou nehudební.

Instrumentální činnosti mají pro hudební vývoj dětí velký význam. Nejen pro rozvoj hudebnosti, ale i pro prohlubování zájmu o hudbu (Lišková, 2012).

1.3.1. Hra na tělo

Od raného dětství si děti užívají radost z rytmické hry na své tělo, jako je tleskání, pleskání a dupání. Tato činnost, při které se tělo stává hudebním nástrojem, podporuje rozvoj jemné a hrubé motoriky, koordinaci pohybů a rytmické cítění, stejně jako prostorové vnímání, soustředěnost a paměť. Výzkumy naznačují, že rytmus a pohyb podporují vývoj seberegulačních dovedností u předškolních dětí (Williams & Berthelsen, 2019). Hra na tělo vyžaduje uvědomění si vlastního těla, propriocepci, plánování motoriky, časování motoriky, rytmus a koordinaci (Your Therapy Source, 2019). Podle Burešové (2023) slouží rytmus a tělesný pohyb jako základ pro hudebně-pohybový rozvoj dětí předškolního věku a spojuje hudební i motorický vývoj s pohybem těla prostřednictvím hry na tělo, improvizace a tance.

1.3.2. Hra na rytmické nástroje

Hra na rytmické nástroje vychází ze stejného principu jako hra na tělo. Využíváme hry, které si děti osvojily při hře na tělo a např. tleskání vyměníme za hru na bubínek. Před samotnou hrou na rytmické nástroje je třeba děti s nástrojem a jeho specifiky seznámit, nejlépe formou hry, příběhu, pohádky apod. Rytmické hudební nástroje používáme především k doprovodu písní a říkadla. Než však přejdeme k samotnému doprovodu, procvičujeme s dětmi hru na ozvěnu, případně na otázku a odpověď (Lišková, 2012).

Hra na hudební nástroje učí děti naslouchání a respektu k druhému. Prohlubuje zájem o hudbu a utváření hudebnosti. Ve spolupráci s učitelem můžou realizovat vlastní invenci (Králova, 2016).

Janovská (1990) nabízí výčet možností pro využití rytmických nástrojů:

- 1) Hraní rytmu – děti deklamují písně nebo říkadla a pokouší se hrát jejich rytmus. Hra může být shodná s rytmem písně. Nejvhodnější je vybírat písně a říkadla v dvoudobém taktu.
- 2) Hraní metra – při hře metra rozvíjíme pravidelnou pulsaci.

- 3) Hraní těžkých dob – napomáhá dětem uvědomit si rozdíl mezi těžkou a nepřízvučnou lehkou dobou. Děti mívají těžkosti dodržet pomlky na lehkých dobách. Tento problém lze snadno vyřešit tlesknutím na těžkou dobu a oddálením rukou od sebe na lehkou dobu.
- 4) Hraní v pomlce – při hře v pomlce se děti často setkávají s obtížemi. Učitel zde může pomoci gestikulací.
- 5) Střídání hudebních nástrojů – střídají-li si děti během jedné písně hudební nástroje, měly by to být nástroje zvukově konstantní. Střídání je nejvhodnější na lehkou dobu.
- 6) Postupné přidávání nástrojů – děti jsou rozděleny do skupin. Jedna skupina zahájí hru a např. po dvoutaktí se přidá další skupina. Dětem toto cvičení pomáhá rozvinout cit pro dynamiku. Skupiny mohou ukončit hru najednou nebo postupně.

1.4. Hudebně pohybové činnosti

Prostřednictvím hudebně pohybových činností lze propojovat všechny ostatní činnosti, prolínají se. Pohyb je nejpřirozenější aktivitou a je součástí všech ostatních činností. Hudebně pohybové činnosti mají příznivý vliv na psychiku dítěte, protože při nich dochází k celkovému fyzickému i psychickému uvolnění. Postupným procvičováním bychom chtěli docílit, aby děti dokázaly reagovat na změny v hudebním doprovodu učitele. Aby vnímaly rytmus, tempo, takt, zrychlování, zpomalování, výšku tónu a dynamiku. To vše lze vyjádřit pohybem. Prostřednictvím hudebně pohybových činností se děti postupně seznamují se základy tance. To vše pak prostupuje do volné hry a tvořivosti dětí (Králová, 2016).

Hudebně pohybové činnosti zpřesňují hudební vnímání, podílí se na rozvoji hudebních schopností, zlepšují pohybovou koordinaci a přispívají k ladnosti, ušlechtilosti a lepší kvalitě pohybu. Tyto činnosti propojují hudbu s pohybem, a tak dětem nabízí hlubší prožitek, než je jen prostý poslech hudby. Děti si při nich osvojují základní pohybové projevy, jako jsou poskoky, pochod nebo běh. Podporují orientaci v prostoru, schopnost vnímat prostorové změny a útvary. Rytmické celky a tance rozvíjí pohybovou paměť (Dvořáková, 2022).

V současné době je třeba, aby si hudebně pohybová výchova zachovala znak dětské radosti a přitom vhodně rozvíjela hudební schopnosti a dovednosti, probouzela v dětech vnitřní zaujetí, estetický zážitek z tanečního pohybu a rovněž vztah k obsahu, který děti svým pohybem vyjadřují. Je třeba si uvědomit, že kultura pohybu má svůj základ v tomto období a nesmírně tak záleží na všech vhodných podnětech, které ovlivňují budoucí vkus v této oblasti (Kodejška, 2002).

1.4.1. Složky hudebně pohybových činností

Složkami hudebně pohybových činností jsou podle Liškové (2012):

- 1) Držení těla – správné držení těla je vyvážený postoj, který je vhodné s dětmi nacvičovat. Zařazujeme i uvolňovací cviky. Držení těla může být ovlivněno věkem, fyzickými proporcemi i dědičností.

- 2) Pohybové hry – v předškolním věku jsou pohybové hry velmi oblíbeným druhem činnosti a přináší dětem mnoho radosti. Napomáhají zapamatování jednoduchého textu. Lze je zařazovat denně i v rámci jiných aktivit.
- 3) Chůze, běh, poskoky – chůzi, běh a poskoky můžeme chápat i jako základní taneční kroky. Jsou přirozené a rozvíjejí rytmické cítění a orientaci v prostoru. Nejprve střídáme chůzi s během a poskoky v delších časových úsecích.
- 4) Hra na tělo – je nenáročná a lze ji kombinovat s chůzí i s poskoky.
- 5) Pohyb a hudebně vyjadřovací prostředky – je třeba postupovat od jednoduchého ke složitějšímu. Začínáme s vyjádřením tempa později např. dynamiky.
- 6) Pohyb a poslech – děti se přirozeně a spontánně pohybují při poslechu hudby. Cílem je prohlubovat u nich hudebně vyjadřovací prostředky.
- 7) Pohybová improvizace – rozvíjí fantazii a tvořivost dětí, jejich osobnost a emoce. Díky improvizaci mohou děti skutečně hudbu prožít.
- 8) Dětské lidové taneční hry – lidové písně se svou lehkostí a jednoduchostí v melodii utvářejí společně s pohybovým doprovodem vztah k národním hodnotám a zvyklostem už u dětí raného věku.
- 9) Pohybové ztvárnění písní – ztvárnění písní pohybem zpřesňuje a doplňuje pěvecké činnosti. Děti se seznamují se základními tanečními kroky a budují tak základy pro pozdější učení se tanci.

1.5. Poslechové činnosti

Poslechové činnosti začínají nasloucháním zvukům a hlasům přírody, zvířat a dalším nehupebním zvukům. Poslechovou činností je i první představení písně učitelem. Živá hudba interpretovaná učitelem má pro děti větší emocionální rozměr než ta reprodukováná, ale i ta je nedílnou součástí poslechových činností (Lišková, 2012)

Poslechem hudby se předškolní dítě učí rozlišovat, srovnávat a zobecňovat hudebně výrazové prostředky a vytváří si první asociace (Kodejška, 2002)

1.5.1. Výběr skladeb k poslechovým činnostem

Při výběru skladeb pro poslechové činnosti v rámci hudebního vzdělávání je klíčové mít na paměti stanovené pedagogické cíle a záměry. Kodejška (2012) upozorňuje na důležitost určení těchto cílů jako základu pro výběr vhodných hudebních děl. Přestože osobní preference učitele mohou hrát určitou roli při výběru skladeb, je nezbytné, aby výběr nebyl zúžen pouze na oblíbenou hudbu pedagoga. Místo toho je třeba zohlednit různorodost hudebních žánrů a stylů, které mohou přispět k rozmanitosti hudebního zážitku vzdělávaných dětí.

Živý přednes hudby učitelem je zásadní pro prožitek poslechu u dětí. Králová (2016) poukazuje na to, že děti mají vřelý vztah k učiteli, což přispívá k jejich hudebnímu prožitku. Učitelé s dobře zvládnutou hrou na hudební nástroj mohou poskytnout autentický a zajímavý zážitek z hudby ve školním prostředí.

Navštěvování koncertů s dětmi nebo spolupráce s hudebními školami může být další efektivní cestou ke zvýšení hudebního povědomí a vnímání hudby (Lišková, 2012). Tímto způsobem mohou děti přijít do kontaktu s profesionálními hudebními interprety a rozšířit si svůj hudební obzor.

Reprodukováná hudba je také důležitou součástí hudebních aktivit ve školách. Výběr hudby by měl zahrnovat skladby, které jsou dětem blízké a motivují je k tanečním a pohybovým aktivitám (Lišková, 2012). Je vhodné zařazovat i skladby, se kterými se děti možná dosud nesetkaly, jako je vážná hudba, která může pomoci prohloubit jejich vztah k hudbě a její struktuře.

Co se týče četnosti poslechových aktivit, je doporučeno věnovat se jim pravidelně, ideálně každý den, a to nejen během samostatných hudebních činností, ale také v rámci jiných aktivit (Lišková, 2012). Opakovaný poslech stejné skladby v různých situacích může podnítit zájem, hlubší vcítění a emocionální vazbu k dané skladbě, což přispívá ke kvalitnějšímu hudebnímu prožitku u dětí.

Správně děti motivovat k poslechu hudby je první krok, jak dětem pomoci vytvořit si pozitivní vztah k této činnosti. Skladby s daným tématem pomáhají dětem porozumět hudební řeči skrze již známé situace a představy. Již samotný název skladby nám může pomoci vyvolat v dětech různé asociace, prostřednictvím kterých jim můžeme pomoci přiblížit se k pochopení hudebního jazyka (Lišková, 2012).

Je velmi vhodné ke skladbě připojit poutavý mimohudební obsah, který by byl při poslechu jakýmsi průvodcem. Zcela záleží na kreativitě učitele, který tento obsah vytváří. Lze využít i motivaci již známou písní, pohybovým doprovodem či průvodním slovem učitele (Lišková, 2012).

Kromě toho může hudba ovlivnit emoční stav dětí a jejich koncentraci. Studie ukazují, že hudba může zlepšit náladu, snížit stres a podpořit produktivitu (Thoma et al., 2013). Proto je důležité vybírat skladby, které jsou vhodné pro daný kontext a cíle vzdělávání.

Zvolení vhodných skladeb k poslechovým činnostem má značný vliv na kvalitu vzdělávání a vnímání hudby dětmi. Správně vybrané skladby jim mohou pomoci lépe porozumět různým hudebním žánrům, historickým obdobím a kulturám. Kromě toho je mohou sklady motivovat a podnítit jejich zájem o hudební vzdělávání (McPherson & Welch, 2018).

Několik studií ukázalo, že hudba může ovlivnit emocionální stav studentů a jejich koncentraci. Například výzkum publikovaný v časopise "Psychology of Music" (Husain, Thompson, & Schellenberg, 2012) naznačuje, že hudba může zlepšit náladu a pozitivně ovlivnit psychickou pohodu. Tento faktor je důležitý zejména v kontextu vzdělávání, kde pozitivní emoční zážitky mohou studentům pomoci lépe se soustředit a zapamatovat si učivo.

V posledních letech se objevily nové trendy a výzkum v oblasti výběru skladeb k poslechovým činnostem. Například studie publikovaná v časopise "Psychology of Music"

(Lonsdale & North, 2011) zkoumala vliv hudebního výběru na učební výkony a zjistila, že pozitivní emocionální reakce na hudbu mohou zlepšit učení a zapamatování si informací.

Dále byla provedena studie na téma využití hudby v kontextu online vzdělávání během pandemie COVID-19 (Carrer, Perpinan, Bonavia, & Mazon, 2020). Tato studie zjistila, že hudební doprovod ve vzdělávacích videích může zvýšit angažovanost studentů a jejich schopnost udržet pozornost.

1.5.2. Propojení poslechu hudby s dalšími činnostmi

Schopnost učitele připravit a vytvořit prostředí pro hudební poslech, které je vhodné pro děti vzhledem k jejich věku a individuálním potřebám, má zásadní význam pro úspěšnou realizaci poslechových aktivit (Lišková, 2012). Toto prostředí by mělo zajistit dostatečný klid, aby nedocházelo k rušení dětí a aby poslech měl smysl. Je však důležité poznamenat, že ticho nemusí vždy znamenat, že děti musí zůstat v klidu a nesmějí se hýbat. Místo toho mohou být děti aktivně zapojeny do poslechových aktivit prostřednictvím pohybové improvizace, kdy hudbu vyjadřují prostřednictvím svého těla. Tímto způsobem mohou lépe porozumět a prožívat hudbu (Lišková, 2012).

Kromě pohybu lze také zahrnout do hudebních poslechových aktivit kresbu a malbu jako další prostředky pro vyjádření. Například výběr barev a způsob, jakým jsou tahy štětcem provedeny, mohou být ovlivněny hudbou, kterou děti poslouchají (Lišková, 2012). To umožňuje dětem rozšiřovat své hudební prožitky a vnímat hudbu prostřednictvím různých smyslů a výrazových forem.

2. Úvodní slovo o Early Years Foundation Stage

Bakalářská práce pojednává o hudebních činnostech v mezinárodním předškolním zařízení. Je zde předkládán popis dokumentu Early Years Foundation Stage, který plní v tomto zařízení stejnou funkci jako Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání v mateřských školách v České republice.

2.1. Early years Foundation Stage

Early Years Foundation Stage (dále jen EYFS) je statutárním rámcem pro rané vzdělávání ve Velké Británii. Tento termín byl definován v § 39 britského vládního zákona o péči o děti z roku 2006. Ekvivalenty ve Walesu a Skotsku jsou Foundation Phase a Early Years Framework. Tento základní dokument prochází od svého vzniku pravidelnou aktualizací. Pro Britské království a jeho školský systém je oficiálním dokumentem, na jehož základě jsou posuzovány výsledky jednotlivých předškolních zařízení (EYFS, 2014).

Celý oddíl 2 této bakalářské práce je volným překladem vybraných pasáží dokumentu Early Years Foundation Stage 2014. Tento dokument se zabývá výchovou a vzděláváním dětí od narození do pěti let.

EYFS staví na těchto obecných principech:

- individuální přístup k dítěti
- zdůrazňuje důležitost podnětného prostředí
- spolupráce se zákonnými zástupci
- každé dítě je jiné (inkluzí je v tomto kurikulu též obsažena) (EYFS, 2014).

Cíle obsažené v EYFS, kterých by mělo být dosaženo na konci předškolního vzdělávání, jsou vyhodnocovány na základě průběžného pozorování ve třech hlavních (primárních) a čtyřech specifických oblastech učení a dále ve třech charakteristikách učení (EYFS, 2014).

2.2. Primární oblasti učení u dětí předškolního věku

2.2.1. Osobní, sociální a emoční rozvoj

Navazování vztahů s ostatními dětmi – děti si hrají společně a dokážou se střídat s ostatními o hračky nebo jiné herní předměty. Vzájemně respektují snahy organizovat své činnosti. Projevují empatii k pocitům a potřebám ostatních a navazují s nimi pozitivní vztahy (EYFS, 2014).

Sebedůvěra a sebevědomí – děti se neostýchají projevit se a mluvit o svých nápadech ve skupině. Dokážou si říci o pomůcky, které potřebují k vlastní aktivitě. Nemají problém vyzkoušet nové činnosti a dokážou mluvit o tom, zda se jim činnost líbí nebo ne. Když je třeba, bez ostychu požádají o pomoc (EYFS, 2014).

Ovládání pocitů a chování – děti rozumí svému chování i chování druhých a vědí, že některé chování je nepřijatelné. Znají pravidla a umí je dodržovat. Dokážou přizpůsobit své chování různým situacím (EYFS, 2014).

2.2.1. Komunikace a jazyk

Naslouchání a pozornost – děti dokážou udržet pozornost při různých činnostech, dokážou přiměřeně reagovat na to, co slyší, pokládají otázky k tématu. Reagují na komentáře ostatních a udrží pozornost, i když se věnují jiné činnosti (EYFS, 2014).

Porozumění – děti chápou i složitější instrukce a dokážou se jimi řídit. Zvládají odpovídat na otázky jak a proč v kontextu příběhů a událostí (EYFS, 2014).

Mluvení – děti přesně používají minulé, přítomné i budoucí časy ve vyjadřování.

Dokážou vytvořit svůj vlastní příběh a uvědomují si, že mají posluchače (EYFS, 2014).

2.2.3. Fyzický vývoj

Pohyb a manipulace s předměty – děti mají přiměřeně rozvinutou jemnou i hrubou motoriku a mají dobrou orientaci v prostoru. Zvládají manipulaci s nástroji a psacími potřebami (EYFS, 2014).

Zdraví a péče o sebe – děti vědí, jak pečovat o své zdraví a bezpečí. Zvládají samostatně osobní hygienu a potřeby, včetně oblékání a samostatného používání toalety (EYFS, 2014).

2.3. Specifické oblasti učení u dětí předškolního věku

2.3.1. Gramotnost

Čtení – děti dokážou díky fonické znalosti rozklíčovat základní slova a nahlas je přečíst, a to i některá nepravidelná slovesa. Dokážou číst i jednoduché věty. Přečtenému textu rozumí.

Psaní – díky své fonické znalosti děti píší slova, jak je vyslovují. Dokážou napsat i jednoduché věty. Dítě zvládne přečíst napsaná slova i věty (EYFS, 2014).

2.3.2. Matematické dovednosti

Čísla – děti mají zvládnutou číselnou řadu do 20, umí určit, které číslo je o jedno více, či méně. S pomůckami a dopočítáním dokážou sečíst a odečíst jednociferná čísla. Dokážou řešit matematické operace jako násobení či dělení dvěma.

Prostor, tvary a míry – děti zkoumají vlastnosti každodenních předmětů a tvarů a používají matematický jazyk k jejich popisu. Zvládají hovořit o váze, velikosti, poloze, času i penězích. Dokážou porovnávat, popisovat i rozpoznat vzory (EYFS, 2014).

2.3.3. Porozumění světu

Lidé a komunity – dítě dokáže sdílet události z života vlastní rodiny. Uvědomuje si, co mají lidé a rodiny podobné a co rozdílné. Uvědomuje si, že každého člověka zajímají a baví jiné věci.

Svět – děti mluví o svém prostředí, ve kterém žijí a uvědomují si, že jsou i jiná odlišná místa. Pozorují svět kolem sebe a popisují vjemy a zážitky, které se jich dotýkají. Snaží se pochopit, jak svět kolem nich funguje.

Technologie – děti umí použít technologie ke specifickému účelu. Rozumí funkci technologií, které denně používají (EYFS, 2014).

2.3.4. Expresivní umění a design

Zkoumání a používání médií a materiálů – děti znají a umí používat různé nástroje, techniky a materiály. Dokážou experimentovat s barvou, designem, texturou i formou. Zpívají písně, tančí, tvoří hudbu a experimentují se způsoby jak tanec a hudbu měnit.

Být nápaditý – děti představují vlastní invenci, myšlenky, pocity skrze technologie, umění, hudbu, tanec, role ve hrách a příbězích (EYFS, 2014).

2.3.5. Cíle hudebních činností rozlišené dle věku dítěte

- Věk dítěte 22 - 36 týdnů

Připojuje se ke zpěvu oblíbených písní.

Vytváří zvuky boucháním, třesením, klepáním nebo foukáním.

Projevuje zájem o zvuk hudebních nástrojů.

- Věk dítěte 30 - 50 týdnů

Rádo se zapojuje do tance a hudebně pohybových her.

Zpívá několik známých písní.

Začíná se rytmicky pohybovat.

Napodobuje pohyb v reakci na hudbu.

Vyťukává jednoduché opakované rytmy.

Zkoumá a učí se, jak lze zvuky měnit.

- Věk dítěte 40 - 60 týdnů

Začíná budovat repertoár písní a tanců.

Zkoumá různé zvuky nástrojů (Tapestry, 2023)

2.4. Charakteristiky efektivního učení u dětí předškolního věku

Aby učení bylo opravdu efektivní, mělo by zahrnovat tyto tři pilíře:

- Hraní a objevování – zjišťování a zkoumání; hra s tím, co znám; být ochoten „vyzkoušet“;
- Aktivní učení – být zapojen a soustředit se; vůle zkoušet znovu; radost z dosažení toho, co jsem si předsevzal;
- Tvořit a myslet kriticky – mít vlastní nápady; vytváření souvislostí; výběr způsobů, jak věci dělat (EYFS, 2014).

2.5. Early Years Foundation Stage, shrnutí

Výše zmíněné cíle jsou vyvrcholením celého předškolního vzdělávání. Kurikulum je podpořeno manuálem, který usnadní práci s tímto dokumentem. Všechny manuály jsou přístupné na internetu tak, aby s nimi mohl každý učitel pracovat a měl je vždy k dispozici. Celé kurikulum je velmi podrobně zpracováno například v aplikaci Tapestry, kterou učitelé využívají především k zaznamenávání pozorování a hodnocení. Jsou jim nabídnuty všechny cíle formou tabulky, ve které pouze kliknou na dosažený cíl, případně jakou oblast činnosti rozvíjela a tím potvrdí, že dítě cíle dosáhlo. Rodiče mají do systému přístup. Mohou se kdykoliv informovat, jak se jejich dítě vyvíjí v rámci mateřské školy. Každá oblast, která je popsána výše, má dále specifické cíle přiřazené k věku dítěte. Tento nástroj výrazně ulehčuje vedení administrativy v předškolním zařízení. Uchovává a přehledně třídí data. Údaje o dítěti jsou podpořené fotodokumentací, případně krátkým videem (Tapestry, 2023).

3. Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání

Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání (dále jen RVP PV) je dokument, který přímo vymezuje základní rámec vzdělávání ve státních předškolních zařízeních. Jednotlivé školy si dle RVP PV vytváří školní vzdělávací programy. RVP PV se tak přímo podílí na kvalitě výchovy a vzdělávání předškolních dětí (RVP PV, 2021).

Rámcové vzdělávací programy obecně vycházejí z nové strategie vzdělávání, která zdůrazňuje klíčové kompetence, jejich provázanost se vzdělávacím obsahem a uplatnění získaných vědomostí a dovedností v praktickém životě, dále vycházejí z koncepce společného vzdělávání a celoživotního učení. Formulují očekávanou úroveň vzdělání stanovenou pro všechny absolventy jednotlivých etap vzdělávání. Podporují pedagogickou autonomii škol a profesní odpovědnost učitelů za výsledky vzdělávání. RVP PV je otevřeným dokumentem, který bude v určitých časových etapách inovován podle měnících se potřeb společnosti, zkušeností učitelů se ŠVP i podle měnících se potřeb a zájmů dětí (RVP PV, 2021).

3.2. Hlavní principy RVP PV

RVP PV je formulován tak, aby:

- „akceptoval přirozená vývojová specifika dětí předškolního věku a důsledně je promítal do obsahu, forem a metod jejich vzdělávání
- umožňoval rozvoj a vzdělávání každého jednotlivého dítěte v rozsahu jeho individuálních možností a potřeb
- zaměřoval se na vytváření základů klíčových kompetencí dosažitelných v etapě předškolního vzdělávání
- definoval kvalitu předškolního vzdělávání z hlediska cílů vzdělávání, podmínek, obsahu i výsledků, které má přinášet
- zajišťoval srovnatelnou pedagogickou účinnost vzdělávacích programů vytvářených a poskytovaných jednotlivými mateřskými školami

- vytvářel prostor pro rozvoj různých programů a koncepcí i pro individuální profilaci každé mateřské školy
- umožňoval mateřským školám využívat různé formy i metody vzdělávání a přizpůsobovat vzdělávání konkrétním regionálním i místním podmínkám, možnostem a potřebám.“(RVP PV, 2021 s. 6).

3.3. Rámcové cíle předškolního vzdělávání

Záměrem předškolního vzdělávání je rozvíjet každé dítě po stránce fyzické, psychické i sociální a vést je tak, aby na konci svého předškolního období bylo jedinečnou a relativně samostatnou osobností, schopnou (kompetentní, způsobilou) zvládat, pokud možno aktivně a s osobním uspokojením, takové nároky života, které jsou na ně běžně kladeny (zejména v prostředí jemu blízkém, tj. v prostředí rodiny a školy), a zároveň i ty, které ho v budoucnu nevyhnutelně čekají (RVP PV, 2021).

Učitelé v předškolním vzdělávání sledují tyto rámcové cíle:

- 1) „rozvíjení dítěte, jeho učení a poznání
- 2) osvojení základů hodnot, na nichž je založena naše společnost
- 3) získání osobní samostatnosti a schopnosti projevit se jako samostatná osobnost působící na své okolí“ (RVP PV, 2021 s. 6)

3.4. Klíčové kompetence

Klíčové kompetence reprezentují v současném vzdělávání cílovou kategorii vyjádřenou v podobě výstupů. V kurikulárních dokumentech jsou obecně formulovány jako „soubory předpokládaných vědomostí, dovedností, schopností, postojů a hodnot důležitých pro osobní rozvoj a uplatnění každého jedince“ (RVP PV, 2021 s. 6). V předškolním vzdělávání učitelé spolu s dětmi pracují na založení elementárních kompetencí, které budou děti při vzdělávání rozvíjet ještě dlouhá léta. V předškolním vzdělávání za klíčové považujeme tyto kompetence:

- 1) kompetence k učení
- 2) kompetence k řešení problémů
- 3) kompetence komunikativní
- 4) kompetence sociální a personální
- 5) kompetence činnostní a občanské (RVP PV, 2021)

3.5. Vzdělávací obsah v RVP PV

Vzdělávací obsah se stanovuje rámcově pro celou věkovou skupinu, tj. pro děti ve věku od 2 do 6 (7) let. Jednotlivé vzdělávací oblasti, se vzájemně prolínají, prostupují, ovlivňují a podmiňují. Čím úplnějšího a dokonalejšího propojení všech oblastí vzdělávání pedagogičtí pracovníci docílí, tím bude vzdělávání přirozenější, účinnější a hodnotnější. Vzdělávací obsah je v RVP PV rozčleněn do pěti vzdělávacích oblastí: biologické, psychologické, interpersonální, sociálně-kulturní a environmentální. Tyto oblasti byly pojmenovány:

- 1) „Dítě a jeho tělo
- 2) Dítě a jeho psychika
- 3) Dítě a ten druhý
- 4) Dítě a společnost
- 5) Dítě a svět“(RVP PV, 2021)

3.6. Vzdělávací obsah v RVP PV ve vztahu k hudebním činnostem

- Dítě a jeho tělo

V biologické oblasti se učitel zaměřuje na podporu zdravého růstu a neurosvalového vývoje a vede děti ke zdravým návykům. Z oblastí hudebních činností můžeme nalézt tyto dílčí cíle: Rozvoj jemné i hrubé motoriky, koordinace pohybů, správné držení těla,

vytváření kladných životních postojů a návyků, správné dýchání. Ve vzdělávací nabídce lze vybrat hudebně pohybové hry a činnosti (běh, chůze, poskoky), pohybová improvizace, manipulační činnosti s hudebními nástroji, hra na tělo, rozlišování zvuků a tónů. Očekávanými výstupy jsou sladění pohybů s hudbou a zpěvem, ovládání dechu, zacházení s hudebními nástroji (Lišková, 2012).

- Dítě a jeho psychika

Tuto oblast je dělena do tří podoblastí. 1. Jazyk a řeč. 2. Poznávací schopnosti a funkce, představivost a fantazie, myšlenkové operace. 2. Sebepojetí, city a vůle (RVP PV, 2021).

1) Jazyk a řeč

Díličními vzdělávacími cíli v rámci hudebních činností jsou: Rozvoj řečových schopností a jazykových dovedností receptivních i produktivních, rozvoj komunikativních dovedností i další formy sdělení (výtvarné, hudební, pohybové, dramatické). Ze vzdělávací nabídky je možné vybrat sluchové a rytmické hry, vokální činnosti, přednes, recitaci, zpěv a hry k poznávání zvuků. U očekávaných výstupů se jedná o správnou výslovnost, ovládání dechu, tempa i intonace řeči, učení se krátkým textům a soustředěný poslech hudby (Lišková, 2012).

2) Poznávací schopnosti a funkce, představivost a fantazie, myšlenkové operace

Vybranými díličními cíli, které se vážou k hudebním činnostem jsou: Rozvoj, zpřesňování a kultivace sluchového vnímání, rozvoj tvořivosti, posilování zvědavosti a zájmu. Vzdělávací nabídka se tedy bude týkat záměrného naslouchání zvukům, manipulace s předměty (hudební nástroje), hudebních a tanečních her podporujících tvořivost. Vybrané očekávané výstupy jsou: Vědomě využívat sluch, soustředit se na činnost a udržet pozornost, učit se z paměti krátké texty, vyjádřit představivost a fantazii (Lišková, 2012).

3) Sebepojetí, city a vůle

V této podoblasti se zaměřujeme na poznávání sebe sama, kultivaci estetického vnímání a prožívání. Vzdělávací nabídka se týká činností zajišťujících spokojenost, radost a pohodu, samostatné vystupování (zpěv před obecnstvem) a návštěvy kulturních akcí. Očekávané

výstupy s ohledem na hudební činnosti jsou: Respektovat pravidla, těšit se z hezkých zážitků a vyjadřovat své prožitky (Lišková, 2012).

- Dítě a ten druhý

I v této oblasti nacházíme vzdělávací cíle, které se týkají hudebních činností. Jsou jimi pravidla chování ve vztahu k druhému, rozvoj tolerance, respektu, přizpůsobivosti a rozvoj kooperativních dovedností. Očekávané výstupy mají též průnik do hudebních činností: Bez zábran komunikovat s druhými, spolupracovat s ostatními, dodržovat pravidla, vycházet druhému vstříc (Lišková, 2012).

- Dítě a společnost

Pro učitele je důležité uvést dítě do společnosti ostatních, tak aby chápalo pravidla společného soužití. I zde nalezneme vzdělávací cíle ve vztahu k hudebním činnostem: Spolupracovat, spolupodílet se, rozvoj kulturně společenských dovedností a schopnost projevit se autenticky, seznámení s kulturním světem a náhled do odlišných kultur. Učitel dítěti nabízí aktivity vhodné pro adaptaci v novém prostředí, společně připravené slavnosti a společensko-kulturní zábavy, poslech hudebních děl a návštěvy kulturních akcí. Od dětí očekáváme dodržování pravidel her, úspěšnou domluvu s ostatními, šetrné zacházení s hudebními nástroji, schopnost pozorně naslouchat hudebnímu představení a vyjadřování se pomocí hudebních činností (Lišková, 2012).

- Dítě a svět

Podoblast Dítě a svět nabízí také dílčí vzdělávací cíle, které lze naplňovat prostřednictvím hudebních činností: Vytváření povědomí o širším kulturním prostředí a poznávání jiných kultur z hudebního hlediska. Učitel může dítěti nabídnout pozorování blízkého okolí prostřednictvím výletů, praktické a bezpečné používání hudebních nástrojů, možnost se seznámat s reáliemi naší země. Od dětí očekáváme: Znalost blízkého okolí a povědomí o širším okolí naší vlasti a kulturní rozmanitosti světa (Lišková, 2012).

PRAKTICKÁ ČÁST

Praktická část bakalářské práce je rozdělena do dvou částí. První část se zabývá analýzou současného stavu výuky hudebních činností pomocí vyhodnocení rozhovorů a pozorování připravených hudebních činností. V druhé části jsou navrženy možné postupy plánování hudebních činností formou vytvoření ukázek plánování hudebních činností.

Cílem této části práce je analyzovat hudební činnosti v předškolním zařízení Green Tree a navrhnout příklad plánování těchto činností v kontextu Rámcového vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání (RVP PV).

Výzkumné otázky:

VO1:

Jak učitelky plánují hudební činnosti v předškolním zařízení Green Tree?

VO2:

Jaký je stupeň odborné přípravy učitelek v oblasti hudebního vzdělávání?

VO3:

Jaké zdroje, literaturu a profesní dovednosti využívají učitelky při procesu plánování hudebních činností?

4. Úvod k analýze rozhovoru a pozorování činností jednotlivých paní učitelek

Praktická část této bakalářské práce je zaměřena na analýzu rozhovorů a pozorování pedagogických činností jednotlivých učitelek. Tento proces umožní hlubší porozumění přístupům, které učitelky využívají ve své praxi. Analýza rozhovorů poskytuje cenné informace o postojích, názorech a očekávání učitelek, zatímco pozorování jejich činností umožní získat praktický vhled do jejich pedagogických metod a interakcí s dětmi. Tento přístup pomůže identifikovat klíčové aspekty vzdělávacího procesu a potenciální oblasti pro další rozvoj.

4.1. Rozhovor

Strukturované rozhovory byly realizovány v kanceláři ředitele, kde každý z nich byl veden s jednotlivou učitelkou. Tento přístup byl zvolen proto, aby nemohlo dojít k tomu, že si učitelky mezi sebou budou informace a dojmy sdělovat a tím se vzájemně ovlivňovat. Prostředí bylo upraveno tak, aby nebyly rozhovory ničím rušeny. Dotazované nebyly předem seznámeny s otázkami. Po jejich souhlasu byl z rozhovorů pořízen zvukový záznam. Všechny rozhovory proběhly v klidné atmosféře a odpovědi byly poskytovány s projeveným zájmem.

Je důležité, aby otázky byly srozumitelné a jasné, a aby byla další otázka kladena až po zodpovězení té předchozí. Je třeba dbát na to, aby měli dotazovaní informaci o účelu otázky. Navození pocitu oboustranné rovnocenné komunikace je klíčové. Na jeho základě je možné získat při rozhovoru od dotazovaných další podrobnosti (Hendl, 2005). V duchu těchto zásad byly rozhovory vedny.

Získané odpovědi byly zapracovány do pěti kategorií a pomocí kódování byla provedena jejich analýza. Jednotlivé kategorie se překrývají.

Kategorie odpovědí jsou tyto:

- hudební činnosti
- plánování

- průběh činnosti
- četnost hudebních činností
- hudební zázemí učitelky

4.1.2. Otázky pro rozhovor na téma Hudební činnosti v předškolním zařízení Green Tree

- 1) Jak probíhají hudební činnosti ve vaší třídě?
- 2) Jak plánujete hudební činnosti?
- 3) Jak často zařazujete hudební činnosti pěvecké, instrumentální, hudebně pohybové a poslechové ?
- 4) Uveďte příklady pěveckých, instrumentálních, hudebně pohybových a poslechových činností.
- 5) Zpíváte intonačně přesně?
- 6) Jak postupujete při nácviu nové písně?
- 7) Přizpůsobujete tóninu sobě nebo dětem?
- 8) Jaké hudební nástroje máte ve třídě k dispozici?
- 9) Máte přístup i k jiným hudebním nástrojům?
- 10) Hrajete na nějaký hudební nástroj?
- 11) Jaké nástroje nejčastěji nabízíte dětem?
- 12) Jaké používáte pomůcky k hudebně pohybovým činnostem?
- 13) Tančíte ráda s dětmi?
- 14) Máte k dispozici přehrávač?
- 15) Čím se řídíte při výběru hudby pro poslech?
- 16) Využíváte reprodukovanou hudbu i jinak?

- 17) V čem vidíte přínos hudebních činností?
- 18) Zajímáte se aktivně o hudbu? Vzděláváte se v této oblasti?
- 19) Kde čerpáte informace a inspiraci?

Každý rozhovor byl nahráván, přepsán, kódován a následně analyzován.

4.2. Pozorování

Před samotným pozorováním měla každá z učitelek týden na přípravu.

Zadání bylo pro všechny stejné: Připravit hudební činnost pro svou třídu v rozsahu deset až patnáct minut dle vlastního uvážení. Žádné specifické požadavky nebyly vysloveny. Zadání bylo takto obecné z toho důvodu, že bylo pro tuto práci velmi cenné sledovat, jak se učitelky zadaného úkolu zhostí, s jakou chutí budou pracovat a kolik invence do přípravy vloží. Tato skutečnost by mohla vypovídat nejen o jejich schopnostech v oblasti hudebních činností, ale i o vztahu k této oblasti.

Pro pozorování byla použita metoda zúčastněného zjevného pozorování.

Podle pozice pozorovatele ke zkoumaným osobám rozlišujeme pozorování zjevné (někdy nazývaného otevřené), kde jsou zkoumané osoby informovány o výzkumu. Nebezpečím je v takovém případě možnost zkreslení výsledků díky narušení přirozeného chování pozorovaného subjektu či skupiny. Tato forma pozorování se vylučuje s kombinací se standardizovanou formou pozorování a používá se tedy výhradně při kvalitativních výzkumech (Reichel, 2009).

4.2.1. Aspekty pozorování

- Organizace prostředí – zda učitelky dbají na vzpřímený posed či stoj v případě pěveckých dovedností.
- Dostatečná motivace – jako základní prvek, před započítím aktivity je důležitou formou uvedení do hudebních činností. Je jako předehra před písní.
- Postup pěveckých činností – dodržování základů pěvecké hygieny, využívání průpravných cvičení, povědomí o hlasové hygieně.
- Míra zapojení dětí do aktivit – zapojení všech přítomných dětí, pokud jsou některé vyčleněné, proč tomu tak může být.
- Jaké hudební činnosti jsou zařazeny – komplexnost hudebních činností, preference některých hudebních činností.
- Použití pomůcek – vhodné použití připravených pomůcek
- Společný zpěv učitelky a dětí – vhodnost pěveckého vzoru učitelky

Analýzy byly zpracovány s nejvyšší možnou mírou objektivitu, bez snahy porovnávat a hodnotit. Uvědomujeme si, že kvalitativní výzkum je vždy z části subjektivní.

Důležité je, že můžeme pozorovat pouze viditelné a viděné, nikoliv tušené a pociťované. Nesmíme tudíž zaměňovat naše interpretace a skutečná pozorovaná data (např. člověk se usmívá, ale může se mu chtít brečet). Při zobecňování závěrů je také nutné být si vědom variability lidského chování. Zobecnit můžeme jedině tehdy, pokud pozorujeme opakovaně a v různých situačních podmínkách. Stále však zůstáváme na úrovni pravděpodobnosti, nikoliv jistoty (Ferjenčík, 2000).

Před každou interpretací pozorování je vložena příprava od konkrétní učitelky, aby bylo zřejmé, zda koliduje s výstupy z pozorování.

4.3. Představení učitelek, od kterých byla sbírána data pro tuto práci

Tabulka č. 1

Paní učitelka	Kód	Věk	Původ	Vzdělání a zkušenosti	Délka praxe
1	(U1)	33 let	Indie	V Indii vystudovala historii, tradiční tanec a učitelský kurz angličtiny.	V Green Tree pracuje tři roky jako učitelka věkové skupiny od 2 do 5 let. V České Republice je to její první práce v předškolním zařízení.
2	(U2)	23 let	Rakousko	V Rakousku vystudovala učitelství pro mateřské školy.	V Green Tree pracuje tři roky jako učitelka věkové skupiny od 2 do 5 let. Je to její první práce v oboru.
3	(U3)	35 let	Česká republika	Vystudovala učitelství pro první stupeň.	V Green Tree pracuje tři roky. Má předchozí 5 letou zkušenost z jiné mezinárodní mateřské školy.
4	(U4)	38 let	Česká Republika	Předškolní učitelství studovala v USA, kde sbírala i své první zkušenosti v oboru.	Po návratu do ČR již pracovala jako učitelka v mezinárodním předškolním zařízení. V Green Tree pracuje dva roky.

5. Analýza

5.2. Analýza rozhovoru U1

Hudební činnosti

- **Pěvecké:** Paní učitelka provádí s dětmi převážně pěvecké hudební činnosti. Využívá metodu opakování při učení nových písní. Chápe jejich přínos při učení nových slov a tudíž rozšiřování slovní zásoby.
- **Poslechové:** Využívá je jako podkres při různých aktivitách nebo při relaxaci a klidných aktivitách.
- **Hudebně pohybové:** U1 má portfolio her, které využívá. Reprodukovaná hudba a internet je jediným zdrojem.
- **Instrumentální:** Nástroje z inventáře školy má U1 kdykoliv k dispozici a využívá je k samotné hře i k doprovodu písní.

Plánování

Hudební činnosti jsou praktikovány v určené dny. Zpěv písní je součástí každodenního komunitního kruhu. Plánování působí nahodile a spontánně, je zúžené na výběr písně, kterou U1 představí vždy na začátku týdne. U1 se snaží obměňovat výběr hudebních nástrojů.

Průběh činnosti

Zpěv písní je součástí rutinního komunitního kruhu. Děti sedí v tureckém sedu. U1 zpívá a děti po ní opakují. Je využita reprodukováná hudba. Hudební činnost začíná bez motivace. Prostředí zůstává beze změny, nebylo přizpůsobeno pro realizaci hudebních činností.

Četnost hudebních činností

U1 s dětmi zpívá denně v rámci denní rutiny. Poslechové činnosti jsou méně časté, instrumentální probíhají jednou týdně, hudebně pohybové nahodile.

Hudební zázemí učitelky

U1 má pozitivní vztah k hudbě, studovala klasický tanec v Indii. Nehraje na žádný hudební nástroj. Ráda poslouchá hudbu a chápe její pozitivní emocionální vliv. Inspiraci hledá u kolegyň.

5.3. Příprava pro hudební činnosti U1

Začneme běžnými písněmi v kruhu, písní ABCD a písní We are family. Poté následují hudební a taneční aktivity. Písničky: Jdeme na lov medvěda a Freeze.

5.4. Pozorování hudebních činností ve třídě Mývalů

U1 má ve třídě 13 dětí ve věku 3-4 roky. Doba trvání aktivity byla 15 minut.

Bylo pozorováno následující:

- Organizace prostředí

U1 využila vedlejší třídu, protože ve své třídě měla připravené prostředí pro jinou činnost. Děti společně s U1 seděly v kroužku. Pro hudebně pohybové aktivity používaly celý prostor třídy.

- Dostatečná motivace

Před samotnou činností paní U1 získávala pozornost dětí prací s hlasem. Motivace před činností chyběla, avšak během činnosti U1 děti povzbuzovala, chválila a tleskala jim.

- Postup pěveckých činností

U1 dětem představila píseň ABCD, kterou pak společně zpívaly. Stejně postupovala i u druhé písně We are family. Děti seděly při zpěvu v kroužku v tureckém sedu.

- Míra zapojení dětí do aktivit

Všechny děti byly velmi aktivní a měly zjevný zájem o nabízené činnosti. U1 jim nabízela činnosti s velkou mírou entuziazmu.

- Jaké hudební činnosti jsou zařazeny

Na začátku zpívaly děti s U1 dvě písně, poté přešly k hudebně pohybovým činnostem za doprovodu reprodukované hudby.

- Použití pomůcek

Činnosti probíhaly bez pomůcek. U1 využívala pouze reproduktor pro přehrávání hudby při hudebně pohybových činnostech.

- Společný zpěv paní učitelky a dětí

U1 po celou dobu zpívala a prováděla činnosti s dětmi. Používala metodu nápodoby.

Děti nabízené písně a hry dobře znaly a projevovaly nadšení. Hudebně pohybové činnosti se zdály být poněkud chaotické, zřejmě kvůli nedostatečné hlasitosti reprodukované hudby. Avšak děti skvěle spolupracovaly a reagovaly na pokyny U1. Po každé jednotlivé činnosti děti chválila a povzbuzovala k následující činnosti.

VO1:

Jak učitelky plánují hudební činnosti v předškolním zařízení Green Tree?

U1 neplánuje hudební činnosti jako celek. Využívá jednotlivé fragmenty hudebních činností jako doplněk při plánování ostatních aktivit.

VO2:

Jaký je stupeň odborné přípravy učitelek v oblasti hudebního vzdělávání?

U1 má vzdělání v oboru klasického indického tance. Jiným vzděláním v oblasti hudebních činností neprošla. Je si vědoma benefitů, které hudba přináší. Nesoustředí se na plánování hudebních činností, spíše improvizuje.

VO3:

Jaké zdroje, literaturu a profesní dovednosti využívají učitelky při procesu plánování hudebních činností?

U1 využívá především internet jako zdroj hudebních nahrávek.

5.5. Analýza rozhovoru U2

Hudební činnosti

- **Pěvecké:** Tyto činnosti U2 využívá při aktivitách v komunitním kruhu. Písňe jsou součástí denní rutiny. Jinak U2 s dětmi zpívá nárazově. Týdně představuje novou píseň.
- **Poslechové:** Hrají poslechové hry typu „odkud ten zvuk vychází“. U2 hraje dětem na kytaru. Využívá i reprodukovanou hudbu jako podkres při jiných činnostech např. při relaxaci nebo volné hře.
- **Hudebně pohybové:** U2 vytváří pro děti pohybový doprovod, gestikulaci k písním, aby byly přitažlivější a lépe si je děti zvnitřnily.
- **Instrumentální:** U2 s dětmi používá doprovodné nástroje, kterými děti doprovází známé písňe.

Plánování

Hudební činnosti jsou pevně zařazené jako součást komunitního kruhu. U2 spontánně využívá především hudebně pohybové činnosti. Samostatně zařazené hudební činnosti neplánuje.

Průběh činností

U2 s dětmi zpívá dobře známé písňe s doprovodem gest a kytary. Děti sedí na zemi v tureckém sedu. Hudební chvílky zařazuje U2 tehdy, když to situace ve třídě vyžaduje.

Četnost hudebních činností

U2 zpívá s dětmi denně. Pohybové hry za doprovodu reprodukované hudby využívá nárazově. Poslechovými činnostmi se zabývá dvakrát do týdne.

Hudební zázemí paní učitelky

U2 ovládá hru na kytaru a zobcovou flétnu. Hudební výchova byla jednou ze součástí jejího studia. Intonuje přesně. Inspiraci hledá hlavně u kolegů a kolegyň.

5.6. Příprava pro hudební činnosti v komunitním kruhu U2

písně:

1. *Píseň „Good morning“.*
2. *Píseň „What is the weather“.*
3. *Píseň „If you are happy and you know it“.*

Motivace:

1. *Ranní rituál – rutina pro děti, aby se všechny přivítaly.*
2. *Ranní rituál – uvědomění si světa kolem nás a sledování počasí.*
3. *Píseň s pohybem - zapojení dětí, aby přicházely s vlastními nápady.*

Průběh činnosti.

1) *Píseň „Good morning“.*

- *Děti píseň znají a denně ji cvičí.*
- *Děti zpívají samy (bez učitele) s poslechem tempa a melodie kytary.*
- *skupina je rozdělena na dvě skupiny (chlapci a dívky).*
- *Skupina se částečně střídá při zpívání a přechází na část, kdy zpívají všichni dohromady.*

2) *Píseň „What is the weather“.*

- *Jedno dítě je vybráno, aby píseň zazpívalo samo před skupinou.*

- Zbytek skupiny podporuje zpívající dítě pohyby podle textu.
 - Celá skupina zpívá druhou část písně společně.
- 3) Píseň „If you are happy and you know it“.
- Učitel si pobrukuje melodii písně a děti musí uhodnout, o jakou píseň se jedná.
 - Učitel se ptá dětí, co je to za píseň a jaký pohyb by se k ní mohl hodit.
 - Děti si mohou vybrat různé pohyby a písničku zazpívat.
 - Obměna: Jedno dítě může zpívat samo, v menších skupinách nebo celá skupina společně.

5.4. Pozorování hudebních činností ve třídě Veverek

U2 má ve třídě 9 dětí ve věku 4-5 roky. Doba trvání aktivity byla 10 minut.

Bylo pozorováno následující:

- Organizace prostředí

Děti seděly v kruhu v tureckém sedu, U2 na učitelském křesle. Jednalo se o denní rutinu při komunitním kruhu.

- Dostatečná motivace

Na začátku se U2 ptala, co bude následovat. Děti odpovídaly, že komunitní kruh. Dále byly připomenuty zásady zpěvu a organizace při střídavém zpívání chlapců a děvčat u první písně Good morning. Jednalo se o denní rutinu.

- Postup pěveckých činností

U2 před zpěvem připomínala dětem, že není třeba křičet. Žádala je, aby dobře artikulovaly a zpívaly nahlas. Hrála na kytaru. Začala krátkou předehrou. Děti při zpěvu nastupovaly přesně a výměnu rolí během zpěvu písně zvládaly bezchybně. Na konci písně U2 zhodnotila zpěv jako uspokojující. Následovala hudební hádanka. U2 zpívala brumendem píseň. Pokud někdo věděl o jakou píseň se jedná, dotknul se prstem nosu.

- Míra zapojení dětí do aktivit

Děti byly po celou dobu pozorné. Měly chuť připojovat vlastní hodnocení. Projevovaly se zcela spontánně. Měly radost z dobře odvedené práce. Během činností probíhala interakce mezi dětmi.

- Jaké hudební činnosti jsou zařazeny

Pěvecké činnosti: Střídání zpěvu dvou skupin v průběhu písně, sólový zpěv před ostatními dětmi. Poslechové činnosti: U2 hrála na kytaru a zpívala brumendem píseň. Děti měly poznat, o jakou píseň se jedná.

- Použití pomůcek

U2 hrála na kytaru. Jiné pomůcky nebyly využity.

- Společný zpěv paní učitelky a dětí

U2 zpívala s dětmi. Její projev byl příkladný a srozumitelný. Děti zpívaly i sólově před ostatními bez ostychu.

Hudební chvílka je součástí každodenní rutiny. U2 navíc přidala hudební hádanku. Ta děti motivovala k vlastní invenci. Vznikaly nové nápady na doplnění textu do písně. U2 byla statická, ale přesto pro děti zajímavá. Děti bezchybně reagovaly na její pokyny.

VO1:

Jak učitelky plánují hudební činnosti v předškolním zařízení Green Tree?

U2 plánuje hudební činnosti jako součást rutinních aktivit a využívá je jako doplňkovou činnost k naplňování ostatních cílů v rámci svého plánování. Přednostně zařazuje hudebně pohybové činnosti jako mezistupeň k ostatním aktivitám.

VO2:

Jaký je stupeň odborné přípravy učitelek v oblasti hudebního vzdělávání?

U2 vystudovala učitelství pro mateřské školy v Rakousku. Součástí studia byla i příprava v oblasti hudebních činností. Má tedy povědomí o činnostech, které je dobré zařazovat. Tyto činnosti jsou zařazovány v rámci dne. Denně s dětmi zpívá a zpěv doprovází na hudební nástroj.

VO3:

Jaké zdroje, literaturu a profesní dovednosti využívají učitelky při procesu plánování hudebních činností?

U2 využívá pro hledání nových písni internet a dále se inspiruje prací kolegů. Ovládá hru na kytaru, kterou doprovází svůj intonačně přesný hlas při zpěvu. To má vliv na provedení písni, které působí přirozeně.

5.5. Analýza rozhovoru U3

Hudební činnosti

- **Pěvecké:** Tyto činnosti využívá U3 nejčastěji. Chápe zpěv jako uklidňující hodnotnou aktivitu, vhodnou pro zvnitřnění problému daného tématu. Vytváří si vlastní písni pro situace, které chce dětem přiblížit, jak by se např. měly chovat (píseň o prstu v nose).
- **Poslechové:** U3 využívá reprodukovanou hudbu k relaxaci, při volných hrách nebo výtvarných činnostech.
- **Hudebně pohybové:** U3 spontánně pohybově doprovází všechny písni, které zpívají.

- **Instrumentální:** Hra na tělo je nejoblíbenější aktivitou U3. Nástroje z inventáře školy dětem nabídne velmi sporadicky.

Plánování

U3 zařazuje zpěv do většiny aktivit. Vybírá písně podle zájmu dětí a podle tématu. Spontánně zařazuje hudební činnosti v průběhu dne dle svého uvážení. Před představením vlastní písně se ji nejdříve naučí. Dbá na vhodný výběr písně.

Průběh činnosti

Zpěv je trvalou součástí komunitního kruhu. Novou píseň U3 nacvičuje nejdříve pomalu s následným opakováním. Namísto motivace používá svůj entuziasmus. Vždy provádí danou činnost společně s dětmi. Prostředí hudebním činnostem nepřizpůsobuje.

Četnost hudebních činností

U3 zpívá s dětmi denně, vždy do písní zařazuje gestikulaci. Poslouchají reprodukovanou hudbu nejméně třikrát týdně. Hudební nástroje používají jednou do měsíce. Na hudbu tančí nejméně třikrát týdně.

Hudební zázemí učitelky

U3 uvádí, že nemá hudební sluch ani cit pro rytmus, ani nehraje na žádný hudební nástroj. V poslechu hudby je velmi konzervativní nevyhledává nové styly, směry ani hudební skupiny.

5.6. Příprava pro hudební činnosti U3

Motivation: I like to sing it

- 1) *Hidden instruments*
- 2) *Silent singing*
- 3) *Clapping rhythm*
- 4) *Songs with motions*

End: Bye, bye song

5.7. Pozorování hudebních činností ve třídě Soviček

U3 má ve třídě 6 dětí ve věku 5-6 let. Doba trvání hudební aktivity byla 20 minut.

Bylo pozorováno následující:

- Organizace prostředí

Děti sedí v tureckém sedu před U3, která sedí v křesle po celou dobu hudebních činností. Bylo využito prostředí každodenního komunitního kruhu. Děti takto pracují denně.

- Dostatečná motivace

U3 předem seznámila děti s mou návštěvou. Tento fakt použila jako motivaci k dobrým výsledkům. V průběhu činností měly děti časté připomínky a nové nápady. Výborně reagovaly na pozitivní hodnocení.

- Postup pěveckých činností

U3 vytleskávala metrum a děti jí napodobovaly. Takto děti pracovaly se dvěma písněmi. Třetí píseň *Wind the bobbin up* zpívaly děti samostatně s gestikulací. Dále zpívaly píseň

Twinkle, twinkle little star a používaly nástroje, které jim předtím U3 rozdala. Další píseň s nástroji vybíraly děti samy. Poslední píseň, kterou zpívaly vytvořila U3 společně s dětmi.

- Míra zapojení dětí do aktivit

Po celou dobu děti projevovaly zájem o aktivity, které jim U3 nabízela. Dávala dětem dostatek prostoru pro projevení jejich vlastní invence. Děti se aktivně hlásily a měly velké množství otázek.

- Jaké hudební činnosti jsou zařazeny

Při pěveckých činnostech děti zpívaly samostatně nebo s U3. Při poslechových činnostech U3 hrála na nástroje tak, aby je děti neviděly a děti nástroje určovaly podle sluchu. V rámci instrumentálních činností se děti doprovázejí rytmickými hudebními nástroji při zpěvu písní.

- Použití pomůcek

Byly využity nástroje jako zvonkohra, bubínek, činely, ozvučná dřívka, rolničky. U3 dětem napsala text k poslední písni na tabuli.

- Společný zpěv učitelky a dětí

U3 děti vede a zpívá s nimi, i když je její zpěv nepřesný.

Jednotlivé činnosti na sebe navazovaly a měly spád. Žádné z dětí neprojevovalo ostych vystoupit před ostatními. Učitelka měla vše promyšlené a připravené. Projevovala silnou dávku entuziazmu.

VO1:

Jak učitelky plánují hudební činnosti v předškolním zařízení Green Tree?

U3 hudební činnosti podle vlastních slov záměrně neplánuje. Při pozorování však bylo zjištěno, že má postup při provádění hudebních činností velmi dobře promyšlený. Zařazuje je mezi ostatní plánované aktivity dle vlastního uvážení. Zabývá se tvorbou situačních písní, kterými se snaží dětem přiblížit různá témata nebo pravidla.

VO2:

Jaký je stupeň odborné přípravy učitelek v oblasti hudebního vzdělávání?

U3 ukončila studium učitelství pro první stupeň. Toto studium ji nepřipravilo dostatečně na práci v oboru hudebních činností. Při práci s dětmi ale získává cenné zkušenosti.

VO3:

Jaké zdroje, literaturu a profesní dovednosti využívají učitelky při procesu plánování hudebních činností?

U3 ráda využívá předměty denní potřeby k rytmickým hrám se slovy. Dále využívá internet jako zdroj nahrávek k poslechu a k hledání vhodných písní. Neintonuje přesně, přesto s dětmi pravidelně a ráda zpívá.

5.8. Analýza rozhovoru U4

Hudební činnosti

- **Pěvecké:** U4 zpívá s dětmi písně při ranním komunitním kruhu. Častým opakováním stejných písní si děti prohlubují slovní zásobu. U4 propojuje písně s denními aktivitami. Používá písně pro přesun do jiného prostředí nebo aktivity. Používá také plyšové hračky jako pomůcky. Vzhledem k věku její skupiny považuje za důležité, využívat specifické písně, které dětem napoví, jaká další aktivita bude následovat. Děti se tak lépe orientují v denním rozvrhu.
- **Poslechové:** U4 využívá poslech reprodukované hudby při volné hře, výtvarné výchově nebo relaxačních činnostech.
- **Hudebně pohybové:** Tyto činnosti využívá U4 nejvíce. Děti ve věku dvou až tří let vyjadřují hudbu hlavně pohybem. Používá co největší rozsah pohybu.
- **Instrumentální:** Vzhledem k nízkému věku jejích svěřenců využívá U4 rytmické hudební nástroje pouze výjimečně jako doplněk hudebně pohybových činností.

Plánování

U4 vybírá vhodné písně k tématu a věku skupiny. Vždy se soustředí na propojení písně s pohybem. Plánované hudební činnosti vždy plánuje jako součást komunitního kruhu. Při zpěvu děti stojí nebo sedí na židlích.

Průběh činnosti

U4 představuje nové písně pomocí reprodukované nahrávky, Do reprodukované hudby zpívá a předvádí dětem doprovodné pohyby. Děti se snaží opakovat její gesta. Písně si zpívají i při pobytu venku, před obědem nebo při dalších vhodných chvílích. U4 se snaží upravovat prostředí tak, aby děti při zpěvu stály nebo seděly.

Četnost hudebních činností

Pěvecké činnosti opakují děti s paní učitelkou každý den několikrát a jsou vždy propojeny s hudebně pohybovými činnostmi. Poslechové činnosti zařazují i při nehudebních aktivitách. Instrumentální činnosti využívá U4 výjimečně.

Hudební zázemí učitelky

U4 dětem zpívá, ale nehraje na hudební nástroj. Ráda hudbu poslouchá ve volném čase. Hudebně se dále nevzdělává. Inspiraci hledá na internetu a v knihách.

5.9. Příprava pro hudební činnosti U4

Věková skupina dětí: 2-3 roky

Délka ranní aktivity: 15 minut

- 1. Ranní přivítání dětí písničkou „How do you do” a “Hello song”.*
- 2. Hraní na bubínek a rozeznávání odlišných zvuků. Poznávání zvuku plastu, kovu, dřeva či kamene.*
- 3. Zpěv písničky „The wheels on the bus” používání plastového talíře. Ranní rozcvičení s dětmi. Poté sestavování jednoduchého puzzle s motivem “autobus”.*
- 4. Ranní rozcvičení v kroužku s písní „Teddy bear, teddy bear”, spojení písně s hračkou a pohybem.*
- 5. Následuje písnička „Four little monkeys”, kde je cílem procvičování počítání a jednoduchých matematických znalostí.*
- 6. Využití nahraného doprovodu, zpíváme píseň „Hop little bunnies“, kde se děti změní v malé zajíčky, kteří spí, hopsají, skotačí, a také zpívají.*

7. Další píseň byla vybrána k tématu dopravní prostředky „Green light, orange, red light“. Děti se učí vytvořit vláček a pohybovat se podle pokynů „Go, slow, stop“. Využíváme semafor, který jsme vytvořili během výtvarné činnosti.
8. Poslední píseň je „Trasition song“, kdy se děti učí uklidit si po sobě, vzít si svou lahev a zařadit se do řady k odchodu.

Do ranního kruhu jsem se pokusila vybrat písně, které jsou spojené s rozmanitými tématy, které nás provází celým rokem. Písně jsou pro tuto věkovou skupinu jednoduché k zapamatování a bohaté na opakování rytmu a slov. S každou písní je spojen pohyb a hračka, či výtvar samotných dětí. Výuka hudby se prolíná celým dnem, od ranního kroužku, výtvarných činností, čtení knih, přesunu během dne z místa na místo, uklízení hraček, či zkoumání co je za den a počasí. Je důležité dětem představit širokou škálu hudebních nástrojů a rytmů. Nechat děti na nástroje doprovázet jejich zpěv a prozkoumávat různé hudební nástroje. Opakování písniček při různých činnostech během dne na různých místech jim pomáhá se rychleji učit. Vždy se snažím v této věkové skupině propojit hudbu s tvorbou či hračkou a navodit tím zájem dětí.

5.10. Pozorování hudebních činností ve třídě Ježečků

U4 má ve třídě 6 dětí ve věku 2-3 roky. Doba trvání hudební aktivity byla 20 minut.

Bylo pozorováno následující :

- Organizace prostředí

U4 připravila prostředí ve třídě pro realizaci pěveckých činností. Židle, na kterých seděly děti, byly v řadě. U4 seděla před nimi. Pro hudebně pohybové činnosti vytvořila U4 volný prostor.

- Dostatečná motivace

U4 děti motivovala dramatizací pomocí maňáska. Děti byly velmi zaujaté a projevovaly nadšení. Byly použity písně, které děti dobře znají. U4 bez problémů udržela pozornost skupiny po celou dobu činností. Všechny děti s nadšením reagovaly na nabízené činnosti, které byly pro jejich věk vhodně vybrané.

- Postup pěveckých činností

U4 upoutala pozornost náznakem dirigování. Děti okamžitě reagovaly a začaly společně zpívat. U4 zpívala společně s nimi. Píseň How do you do a What's the weather doprovázela gestikulací. K písni The wheels on the bus dostaly děti volanty. Když dozpívaly tuto píseň, pohrály si ještě s dopravním puzzle.

- Míra zapojení dětí do aktivit

Děti po celou dobu spolupracovaly a jevily o činnosti zájem. Pokud mělo dítě problém při používání pomůcek, U4 okamžitě reagovala a byla mu nápomocná.

- Jaké hudební činnosti jsou zařazeny

Byly zařazeny pěvecké, poslechové a hudebně pohybové činnosti.

- Použití pomůcek

Při zpěvu U4 používala bubínek. Při hudebně pohybové činnosti u písničky Teddy bear byli použiti plyšoví medvědi. Během písničky Traffick light děti manipulovaly vlastnoručně vyrobenými semaforem. Pro pěvecké činnosti sloužily jako pomůcky plastové volanty.

- Společný zpěv učitelky a dětí

U4 zpívala po celou dobu s dětmi. Je jim dobrým vzorem. Během hudebně pohybových činností paní učitelka dětem připomínala, co bude následovat.

VO1:

Jak učitelky plánují hudební činnosti v předškolním zařízení Green Tree?

U4 plánuje hudební činnosti jako součást komunitního kruhu a především se zabývá hudebně pohybovými činnostmi. Hudební činnosti propojuje s výtvarnými mimohudebními aktivitami a s tematickými okruhy, kterými se s dětmi zabývá.

VO2:

Jaký je stupeň odborné přípravy učitelek v oblasti hudebního vzdělávání?

U4 vystudovala učitelství pro mateřskou školu v USA, kde byl zařazen obor hudebních činností. Přestože neovládá hru na melodický hudební nástroj, doprovází se alespoň na rytmický hudební nástroj. Její příprava měla vhodnou strukturu a rozložení statických a pohybových částí.

VO3:

Jaké zdroje, literaturu a profesní dovednosti využívají učitelky při procesu plánování hudebních činností?

U4 využívá při hledání inspirace dostupnou literaturu a internetové zdroje.

5.11. Výsledky analýzy pozorování v předškolním zařízení Green Tree

- Organizace prostředí

Komunitní kruh, jako prostředí pro naplánovanou hudební činnost využívají U1, U2 a U3. V těchto případech děti při zpěvu známých písní seděly v tureckém sedu na zemi, což není vhodné. Děti neměly prostor pro hlubší dýchání. U4 zorganizovala prostředí pro zpěv odlišně. Děti seděly na židlích vedle sebe. Přesto však nedošlo ke korekci dětí, které neseděly vzpřímeně.

- Dostatečná motivace

Všechny učitelky dokázaly upoutat pozornost dětí. U1, U2 ani U3 nepoužily zjevnou motivaci, přesto dokázaly prací s hlasem děti ztišit a před zpěvem uklidnit. Pro hudební činnosti využívaly dobře známé činnosti a písně, které jsou již samotné motivací k hudební aktivitě. U4 zařadila motivaci hrou s maňáskem před začátkem pěveckých činností.

- Postup pěveckých činností

Pěvecké činnosti probíhaly ve všech třídách podobně. Učitelky s dětmi zpívaly známé písně. U3 použila rytmické i melodické nástroje k doprovodu zpěvu. U4 použila pomůcky. U2 zahrála dětem na kytaru. Žádná z učitelek nepoužila průpravné cvičení před zpěvem. Nebyly použity zásady hlasové hygieny.

- Míra zapojení dětí do aktivit

Ve všech třídách se děti s radostí zapojovaly do hudebních aktivit. Všechny učitelky přizpůsobily plánované hudební činnosti věku dětí.

- Jaké hudební činnosti jsou zařazeny

U1 a U4 kromě pěveckých činností zařadily i činnosti hudebně pohybové. U4 použila Orffovy nástroje k instrumenálním činnostem. U2 a U3 zvolily pěvecké a poslechové činnosti.

- Použití pomůcek

U1 nepoužila žádné pomůcky, kromě přehrávače pro hudební doprovod při pohybových činnostech. U2 pomůcky též nevyužila. Její kolegyně U3 použila Orffovy hudební nástroje, na které se děti při zpěvu doprovázely. U4 pro hudebně pohybové činnosti použila tématické pomůcky. Při zpěvu se doprovázela bubínkem.

- Společný zpěv učitelky a dětí

Všechny učitelky při výstupech zpívaly s dětmi.

- Přínos hudebních činností

V předškolním zařízení Green Tree není zpracován ŠVP a tudíž ani realizován žádný promyšlený plán pro hudební činnosti. Přesto si ale učitelky uvědomují benefity, které hudební činnosti přináší pro komplexní vývoj dětské osobnosti. Vnímají důležitost těchto aktivit a zařazují je do každodenních činností. Používají písně, kterými děti provází běžnými denními aktivitami, jako je čas na úklid, čas na hygienu, přechod na zahradu apod. Bez vynaložení velkého množství energie a detailního plánování nabízí dětem kvalitní činnosti, která je baví, rozvíjí, uvolňují a v neposlední řadě uklidňují. Mají k dispozici velké množství hudebních nástrojů, které dětem ke hře nabízejí.

5.12. Souhrn odpovědí na výzkumné otázky

V tomto oddílu budou uceleny odpovědi na výzkumné otázky od všech tázaných.

- VO1: Jak paní učitelky plánují hudební činnosti v předškolním zařízení Green Tree?

Žádná z učitelek pravidelně neplánuje hudební činnosti jako samostatnou ucelenou aktivitu. Všechny učitelky zařazují jednotlivé hudební činnosti do plánování ostatních aktivit.

U1 využívá hudební činnosti jako doplněk k mimohudebním činnostem.

U2 zapojuje nejčastěji hudebně pohybové činnosti při přechodu mezi ostatními naplánovanými činnostmi.

U3 zařazuje hudební činnosti spontánně. Přednostně vytváří vlastní písně, které u dětí využívá k zvnitřnění pravidel a témat.

U4 propojuje hudební činnosti s mimohudebními především výtvarného charakteru.

- VO2: Jaký je stupeň odborné přípravy učitelek v oblasti hudebního vzdělávání?

Všechny učitelky s výjimkou U1 mají pedagogické vzdělání, které je odborně proškolené v oblasti hudebních činností.

U1 studovala v Indii klasický tanec.

U3 vystudovala učitelství pro první stupeň.

U2 a U4 jsou odborně proškoleny v oblasti hudebních činností ze studia předškolního vzdělávání.

- VO3: Jaké zdroje, literaturu a profesní dovednosti využívají paní učitelky při procesu plánování hudebních činností?

Učitelky se inspirují pro plánování hudebních činností převážně na internetu. Hledají tam vhodné hudební nahrávky.

U1 využívá internet jako zdroj reprodukováné hudby.

U2 se kromě internetu obrací pro inspiraci i ke kolegům. Ovládá též hru na kytaru.

Pro U3 je internet hlavním zdrojem reprodukováné hudby. K rytmizačním činnostem používá předměty denní potřeby.

U4 má portfolio literatury z kterého čerpá a též používá internet jako zdroj reprodukováné hudby.

6. Návrh pro plánování hudebních činností v rámci RVP PV

Bylo by přínosné, zpracovat roční výchovný a vzdělávací plán, jehož součástí budou i hudební činnosti. Absence školního vzdělávacího plánu (dale jen ŠVP) vede k nahodilosti a neucelenosti plánování výchovy a vzdělávání. V návrhu na zlepšení budou uvedeny dva příklady případného budoucího plánování.

Ředitel předškolního zařízení Green Tree je českého původu, může tedy využít možnosti čerpat z velkého množství českých pedagogických publikací.

Předložený návrh čerpá z RVP PV.

6.1. Plánování pro naplňování cílů hudebních činností a rozvoj hudebnosti

Cíle pro hudební činnosti vypsané níže jsou příkladem, na jehož základě bylo možné si uvědomit rozmanitost, kterou může plánování hudebních činností oplývat. Při plánování je vhodné zařazovat všechny složky hudebních činností, což přispívá ke komplexnímu rozvoji hudebnosti dětí.

6.1.1. Cíle hudebních činností, ze kterých je možno čerpat při tvorbě ŠVP předškolního zařízení Green Tree

Cíle pro pěvecké činnosti

- Zvládnout jednoduché písně po stránce intonační a rytmické.
- Učit se novým písním v rámci tématu.
- Zvládnout práci s hlasem, dynamikou a intonací.
- Schopnost zapamatovat si píseň a báseň.
- Rytmizovat 3-4 slabičná slova a rozeznat počet slabik. Rytmizovat jména spolužáků.

Cíle pro instrumentální činnosti

- Zvládnout rytmicizaci jednoduché písně hrou na tělo.

- Zvládnout hru na Orffovy nástroje a doprovod písně v dvoudobém taktu.
- Rytmizovat písně hrou na tělo při zpěvu.
- Doprovod písně pomocí rytmických nástrojů.
- Schopnost samostatně doprovodit píseň hrou na tělo.
- Doprovod písně v třídobém taktu hrou na tělo.

Cíle pro hudebně pohybové činnosti

- Napodobovat zvuky a pohyby zvířat.
- Znázornit dynamiku pohybem.
- Schopnost zapamatovat si pohyb k tanci.
- Schopnost reagovat na kontrastní změny dynamiky a tempa.

Cíle pro poslechové hudební činnosti

- Schopnost spočítat počet slabik ve slovech.
- Naučit se rozeznávat tempo a dynamiku skladby.
- Poznávat rytmus a dynamiku písně a slova.
- Rozeznat durové a mollové tóniny.
- Rozeznat stoupavou a klesavou melodii.
- Určit píseň, podle zahraného začátku, později jakékoliv části.
- Rozpoznat rytmus písně (dvoudobý, třídobý takt).

6.1.2. Příprava hudební činnosti dle daného cíle

Cíle

- procvičit pulzaci
- nácvik nové písně
- procvičit nástup po předešlé

Pomůcky: Akordeon, ozvučná dřívka, nová píseň: Koník (z cyklu rodinné písně)

Organizace prostředí

Děti sedí před učitelem v řadě na židlích. Učitel sedí za pianem čelem k dětem.

Pěvecké činnosti

- Dechové cvičení s využitím akordeonu – učitel roztahuje a smršťuje měch akordeonu. Děti se při roztažení akordeonu nadechují a při smršťování vydechují.
- Hlasové cvičení na známou melodii – děti zpívají melodii písně brumendem. Dále rytmizují píseň na slabiku „S“. Obměny: Klapou jazykem jako při tvoření hlásky „L“, špulí ústa se zvukem jako při polibku.
- Zpěv nové písně – učitel zahraje předehru na akordeon, pak píseň zazpívá, Používá metodu náslechu a opakování. Po sloce následuje vytleskávání těžké doby na „la,la,la“.

Hudebně pohybové činnosti

- Učitel rozdá ozvučná dřívka. Když mají všechny děti nástroje, zvedají se, společně s učitelem pochodují a ťukají do pochodu. Spojují krok a hru na nástroj. Po druhém opakování se děti vracejí na židle a znovu dva krát opakují vyťukávání v sedě.
- Pohybová hra na opičky – učitel hraje píseň o pěti malých opiček. Děti nejdříve poskakují jako opičky. Když opičky upadnou, děti si lehají. Znovu se zvedají, aby vybraný žák dokončil píseň společně s učitelem. Celá hra se opakuje pětkrát.

Poslechová činnost

- Hra na poslouhání – děti leží a učitel hraje na piano např. preludium Des dur od Chopina. Děti leží na zemi a poslouchají. Když učitel přestane hrát, děti rychle vstanou. Tuto činnost několikrát opakujeme.

6.2. Plánování hudebních činností na dané téma dle RVP PV

Navrhuji příklad učebního plánu na téma Les v zimě. Tento vzor je možné využít i pro jiné tematické okruhy.

Důležité je pokládat si otázky k danému tématu, ke kterým dále přiřazujeme hudební činnosti. Ty by měly být komplexní s dosahem na všechny oblasti hudebních činností.

Otázka 1) Co bychom mohli dělat v zimním lese?

- Chodit v hlubokém sněhu (pulsace, napodobování chůze, hra na rytmické nástroje)
- Sbírat suché větve na oheň a lámat je (hraní do pomlk, naslouchání praskání dřeva)
- Stavět sněhuláky (stoupavá a klesavá melodie, třídobý rytmus podle počtu koulí sněhuláka)
- Lehnout si do sněhu a hýbat rukama a nohama (vyjadřování rytmu poslechové skladby)

Mimohudební činnosti

- malba (jaké odstíny může mít sníh)
- konstrukční činnost (stavba hnízda z větviček)
- četba (pohádka o zvířátkách v lese)

Otázka 2) Co se děje v zimním lese?

- Na stromech visí rampouchy a námraza (instrumentální hra na metalofony)
- Zvířata hledají potravu a zanechávají ve sněhu stopy (zvukové hádanky, hlasy zvířat z nahrávky, odkud ten zvuk vychází)
- Korunami stromů bez listů fouká vítr (dechová cvičení)
- Zimní les je velmi tichý (hry na vnímání ticha)

Mimohudební činnosti

- koláž z přírodnin (jak vypadají stromy v zimě)
- technická činnost (řezání dřívka pilkou)
- poznávání vlastností ledu (rozpouštění ledu teplem a solí)

Otázka 3) Jaké písně můžeme o zimním lese zpívat?

- Vhodný výběr čtyř písní pro dané téma (písně o zimě, vánoční koledy)

Mimohudební činnosti

- práce s knihou (poznávání zvířat z encyklopedie)
- malba na téma vybraných písní (využít různé techniky)
- poznávání života zvířat (jak žijí myši pod sněhem, práce se sněhem)
- pokus s ledovou vodou (co se děje s naší rukou, když ji ponoříme do studené vody)

Otázka 4) Existuje hudba k danému tématu?

- Poslechové činnosti (Vivaldiho Čtvero ročních dob, zima. Čajkovského Louskáček, sněhové vločky)

Mimohudební činnosti

- malba (vyjádření vlastních představ při poslechu hudby)
- recitace básně o sněhové vločce
- práce s tepelným zdrojem (co nás v zimě zahřeje, rozdělávání ohně na zahradě)

6.2.1. Ukázková příprava se zaměřením na pěvecké hudební činnosti

Cíl: Nácvik nové písně

Pomůcky: Ozvučná dřívka, piano, nová píseň – Píseň o vrabci

1. U - snul vra - bec za ko - mi - nem, ti - choun - ce tam
2. Snih už po - kryl vše - chny stře - chy, na vra - beč - ka
3. Do - bře by - lo vra - beč - ko - vi v tep - le za ko -
dři - má, při - lož, Jir - ko, ješ - tě sou - ček, při - lož, Jir - ko,
pa - dá, při - tu - lil se ke ko - mi - nu, při - tu - li se
mi - nem. Co mu dá - me, až se vy - spi, co mu dá - me
ješ - tě sou - ček, ať mu ne - ní zi - ma.
ke ko - mi - nu, na - hň - val si zá - da.
až se vy - spi? Sla - ný roh - lk s kmi - nem.

Organizace prostředí:

Děti sedí na židlích v řadě před učitelem. Učitel sedí za pianem čelem k dětem.

Pěvecká činnost:

Dechové cvičení. Vítr fouká do stromů v zimním lese. Děti se zhluboka nadechnou nosem a vydechují skrz roztažené prsty rukou. Sedmkrát opakují stejnou činnost.

Hlasové cvičení. Děti procvičují hlas na známou melodii. Obměny děti zpívají brumendem. Dále rytmizují na hlásku „S“, pak klapou jazykem jako při tvoření hlásky „L“. Špulí ústa jako při polibku a tvoří hlásku „S“, poté hlásku „L“.

Zpěv nové písně. Učitel zahraje předeheru na piano. Píseň zazpívá. Děti poslouchají a opakují po učiteli. Po sloce následuje vytleskávání těžké doby na „la,la,la“. Nacvičujeme pouze první sloku. K dalším slokám přistupujeme až po zvládnutí té první.

Hudebně pohybová činnost:

Učitel rozdá ozvučná dřívka. Když mají všechny děti nástroje, zvedají se a společně s učitelem pochodují a ťukají na slova „*vrabec usnul*“. Spojují krok a hru na ozvučná dřívka. Dále můžeme obměnit slova. Použijeme slova „*za komínem*“. Dvakrát zopakujeme a děti se vrátí na židle. Poté opakují ťukání na vybraná slova vsedě.

Pohybová hra na hudební sochy. Nejprve odstraníme židle a tím uvolníme prostor pro pohybové činnosti. Učitel hraje Píseň o vrabci. Děti se volně pohybují v prostoru jako vrabci v zimním lese. Když učitel přestane hrát, děti zamrznou v poloze, ve které se právě nachází. Pokud se někdo pohne, vypadává ze hry a usedá na židli, které je stranou. Děti, které vypadly ze hry, dále zpívají píseň s ostatními.

Poslechová činnost:

Děti leží klidně na zádech na zemi a naslouchají nahrávce Zima od Vivaldiho.

6.2.2. Ukázková příprava se zaměřením na instrumentální hudební činnosti

Cíl: Děti dokážou bubnovat a používat bubínek podle instrukcí učitele. Děti dokážou hrát na prstové činely formou nápodoby učitele. Děti zahrají jednoduchou melodii na metalofony

Pomůcky: Metalofony, bubínky, prstové činely, nahrávka řezání dříví, nahrávka relaxační hudby Zimní příroda, píseň Mráz.

The image shows a musical score for the song 'Mráz'. It consists of two systems of music on a single treble clef staff. The first system has four measures with chords C, F, G, and C above them. The second system has six measures with chords C, G, C, F, G, and C above them. Below the notes are two lines of lyrics. The first line has two verses: '1. Už, už, už - mráz je ja-ko nůž. Mra-zí ryb-ník, po-le, me-ze,' and '2. Už, už, už - mráz je ja-ko nůž. Vrá-ny stra-ší sně-hu-lá-ky,'. The second line continues the lyrics: 'za neh-ty nám dr-ze le-ze. Už, už, už - mráz je ja-ko nůž.' and 'už je zi-ma na pal-čá-ky. Už, už, už - mráz je ja-ko nůž!'.

Organizace prostředí: Děti sedí v řadě na židlích před učitelem.

Instrumentální činnosti

Hra na prstové činely – učitel hraje na piano střídavě c3 a g3 ve stejném tempu. Děti hrají na prstové činely stejně s učitelem. Hrajeme jako na rampouchy, které visí z větví stromů. Dále učitel hraje a zpívá první sloku známé písně „Píseň o vrabci“, děti volně doprovázejí na prstové činely.

Hra na bubínky – učitel předvádí činnost a děti napodobují. Děti z výšky našlapují a přejíždí rukou po ozvučné bláně bubínku. Jdeme jako hlubokým sněhem až narazíme na cestu. Děti bubnují do kroku.

Hra na metalofony – děti klečí před židlemi a metalofony mají položené na židlích. Kloužeme se po ledě, děti přejíždějí paličkou po metalofonu. Dále hrají děti na barevné kameny metalofonu dle instrukcí učitele. Na závěr zařadíme volný doprovod známé písně Mráz.

Hudebně pohybová činnost

Námětová pohybová hra na řezání dříví. Děti se drží s partnerem za ruce proti sobě a střídavě pohybují rukama vpřed a vzad. Napodobují řezání dříví při poslechu nahrávky.

Poslechová činnost

Poslech při relaxaci – děti leží na zemi na zádech a naslouchají nahrávce zimní relaxační hudby. Učitel mezi dětmi prochází a nahlas rekapituluje dnešní hudební činnost.

6.2.3. Ukázková příprava se zaměřením na hudebně pohybové činnosti

Cíl: Děti dokážou vyjádřit rytmus poslechové skladby. Děti dokážou tleskat v rytmu do pomlk.

Pomůcky: Nahrávka 1) Čajkovský, Louskáček, Rej sněhových vloček.

Nahrávka 2) Samson, Kolíbavá. Dále ozvučná dřívka a bílé šály, píseň Huboval vrabčák na zimu.

Hu - bo - val vra - bčák na zi - mu, ško - da že ne - mám pe - ři - nu;
stu - dí mi no - hy, ze - be mě nos, pro - to - že ská - ču i v zi - mě bos.

Organizace prostředí: Děti sedí v tureckém sedu před pianem. Zajistíme dostatečný prostor pro pohyb.

Hudebně pohybová činnost

Rytmický doprovod písně – učitel rozdá ozvučná dřívka. Společně s dětmi poskakuje na píseň Huboval vrabčák na zimu. Do pomlk hraje na ozvučná dřívka. Používáme metodu předvedení a opakování. Děti sedí na zemi nohy pokrčené před sebou. Hudební materiál vydupávají nohama, pomlky vytleskávají.

Improvizovaný pohyb – učitel pustí nahrávku a děti volně vyjadřují poslouchanou hudbu pohybem. Po přerušení učitel rozdá dětem bílé šály a opět pustí nahrávku.

Zvýraznění první doby – učitel pustí nahrávku Kolíbavá. Společně s dětmi zvýrazňuje při poslechu těžkou dobu kolíbavou chůzí jako medvěd v lese.

Pěvecká činnost

Děti si sednou na paty. Zpívají píseň Huboval vrabčák za doprovodu učitele na piano. Do pomlky společně s učitelem tleskají.

Poslechová činnost

Děti si lehnou na záda přikryjí si oči bílou šálou a tiše naslouchají nahrávce Rej vloček od Čajkovského.

6.2.4. Ukázková příprava se zaměřením na poslechové činnosti

Cíle: Děti rozpoznají zvuky různých hudebních nástrojů. Děti se dokážou zklidnit a v tichosti naslouchat hudbě.

Pomůcky: Piano, akordeón, metalofon, triangel, prstové činely, rolničky, ozvučná dřívka, drhlo, bubínek, brumle, kazu, zobcová flétna, foukací harmonika, nahrávka Vivaldi Zima.

Organizace prostředí: Děti sedí na patách v kroužku, jehož je učitel součástí.

Poslechové činnosti

Poznávání hudebních nástrojů – učitel připraví na stolek hudební nástroje k poznávání a přikryje je dekou. Děti sedí před stolem a učitel postupně rozeznívá jednotlivé nástroje tak, aby je děti neviděly. Učitel se ptá dětí, o jaký nástroj se jedná. Potom co děti rozpoznají nástroj podle zvuku, učitel znovu rozeznívá nástroj tak, aby ho děti viděly.

Poslech nahrávky – děti leží na zemi v pohodlné poloze. Učitel pouští nahrávku Vivaldiho Zima a děti poslouchají. V okamžiku, kdy učitel nahrávku pozastaví, snaží se děti co nejrychleji postavit. Několikrát opakujeme.

Třídění nástrojů podle podobnosti – děti jsou rozděleny do skupin. Každá skupina dostane dva druhy hudebních nástrojů. Zobcovou flétnu a foukací harmoniku, ozvučná dřívka a drhlo, triangel a prstové činely. Děti rozřazují nástroje do dvojic podle toho, zda jsou si něčím podobné.

Hudebně pohybová činnost

Na hudební sochy – učitel pokračuje v nahrávce tam, kde přestal v poslední hře. Děti se volně pohybují na hudbu a v okamžiku, kdy učitel nahrávku pozastaví, se přestanou hýbat a stanou se sochou. Pravidla hry lze volně obměňovat dle potřeb skupiny dětí, se kterou pracujeme.

Závěr

Cílem této práce bylo především zanalyzovat současný stav hudebních činností v předškolním zařízení Green Tree prostřednictvím rozhovorů s učitelkami a pozorováním jejich pojetí plánování a realizace hudebních činností.

Soustředili jsme se na vzhled do současné situace výchovy a vzdělávání v rámci hudebních činností, na jehož základě by bylo možné vystavět nový systém plánování nejen hudebních činností, ale i kompletního školního výchovného plánu, který v tomto zařízení chybí. Toto předškolní zařízení není registrované v rejstříku škol a školských zařízení, a tak nepodléhá kontrole naplňování cílů předškolní výchovy, což dává řediteli velký prostor v tom, kam by chtěl školu směřovat.

Výstup analýzy pozorování, která se zaměřovala na osm oblastí byl shrnut takto:

Při organizaci prostředí učitelky využily komunitní kruh, pouze U4 přizpůsobila prostředí k hudebním činnostem rozdílně. Pro motivaci využily učitelky práci s hlasem. U4 zařadila motivaci dramaturgie s maňáskem. Při realizaci pěveckých činností se učitelky shodně zabývaly pouze zpěvem, nebylo zařazeno průpravné, ani dechové cvičení. Všechny skupiny udržely pozornost po celou dobu činnosti. Učitelky vždy přizpůsobily činnost věku skupiny. Napříč třídami byly zařazeny všechny druhy hudebních činností. Pomůcky byly využity ve všech třídách, ale jen U3 a U4 použily pomůcky pro děti. Společnému zpěvu s dětmi se nevyhýbala žádná z učitelek. Učitelky si uvědomují benefity hudebních činností a každodenně s dětmi zpívají nebo využívají poslechové a hudebně pohybové činnosti. Přesto, že ucelený plán hudebních činností v předškolním zařízení Green Tree neexistuje, hudební činnosti se ve výuce objevují velmi často.

Vyzkumné otázky měly dosah do rozhovorů i pozorování a odpovědi na ně je možné popsat takto: Žádná z učitelek pravidelně neplánuje hudební činnosti jako samostatnou ucelenou aktivitu. Všechny učitelky zařazují jednotlivé hudební činnosti do plánování ostatních aktivit. Je zde tedy tendence jednotlivé hudební činnosti zařazovat do plánování.

Všechny učitelky s jedinou výjimkou mají pedagogické vzdělání, které je odborně proškolené v oblasti hudebních činností. Žádná z učitelek v předškolním zařízení Green Tree nemá hlubší hudební vzdělání ve vztahu k předškolnímu vzdělávání, přesto cítí, že

hudební činnosti jsou velmi potřebné a prospěšné. Uvědomují si jejich benefity a často je přirozeně využívají.

Popis průběhu hudební činnosti v předškolním zařízení Green Tree preschool je možné nalézt v praktické části této bakalářské práce na straně 59. Naprosto vystihuje současnou situaci v tomto zařízení, a proto jej zde předkládám jako úplný závěr této práce.

V předškolním zařízení Green Tree není zpracován ŠVP a tudíž ani realizován žádný promyšlený plán pro hudební činnosti. Přesto si ale paní učitelky uvědomují benefity, které hudební činnosti přináší pro komplexní vývoj dětské osobnosti. Vnímají důležitost těchto aktivit a zařazují je do každodenních činností. Používají písně, kterými děti provází běžnými denními aktivitami, jako je čas na úklid, čas na hygienu, přechod na zahradu apod. Bez vynaložení velkého množství energie a detailního plánování nabízí dětem kvalitní činnost, která je baví, rozvíjí, uvolňuje a v neposlední řadě uklidňuje.

Seznam použitých informačních zdrojů

Literatura

- DVOŘÁKOVÁ, Hana. Pohybové činnosti v předškolním vzdělávání. 2. vyd. Praha: Raabe, 2022. ISBN 978-80-7496-519-7.
- FERJENČÍK, Ján. Úvod do metodologie psychologického výzkumu: jak zkoumat lidskou duši. Vyd. 2. Přeložil Petr BAKALÁŘ. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-815-9.
- HENDL, Jan. Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace. Vyd. 1. Praha: Portál, 2005. 407 s. ISBN 80-7367-040-2.
- HURNÍK, Ilja a JURKOVIČ, Pavel, ed. Česká Orffova škola. I., Začátky [hudebnina]. 1. vyd. Praha: Supraphon, 1969. 99 s.
- JANOVSÁ, Olga. Hudební výchova v mateřské škole: (metodika) : učebnice pro 2. až 4. ročník studijního oboru Učitelství pro mateřské školy na středních pedagogických školách i pro praxi učitelek mateřských škol. 2. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1990. Učebnice pro střední školy (Státní pedagogické nakladatelství). ISBN 80-04-24939-6.
- JURKOVIČ, Pavel. Od výkřiku k písničce. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-7367-750-3.
- KODEJŠKA, Miloš. Integrativní hudební výchova dítěte předškolního věku. Praha: Univerzita Karlova, 2002. ISBN 80-7290-080-3.
- LIŠKOVÁ, Marie. Hudební činnosti v předškolním vzdělávání. Dotisk 2. vyd. Praha: Raabe, 2012. ISBN 978-80-87553-65-7.
- OPRAVILOVÁ, Eva a GEBHARTOVÁ, Vladimíra. Rok v mateřské škole: učebnice pro pedagogické obory středních, vyšších a vysokých škol. 2. vyd. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-703-9.

- RAKOVÁ, Milena, Ljuba ŠTÍPLOVÁ a Alena TICHÁ. Zpíváme a nasloucháme hudbě s nejmenšími. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-543-1.
- REICHEL, Jiří. Kapitoly metodologie sociálních výzkumů. Vyd. 1. Praha: Grada Publishing, 2009. s. 97-98. ISBN 978-80-247-3006-6.
- SATALOFF, Robert T. Vocal Health and Pedagogy: Science, Assessment, and Treatment. Third edition. Plural publishing, 2017. ISBN ISBN13: 978-1-59756-860-9.
- TICHÁ, Alena. Učíme děti zpívat: hlasová výchova pomocí her pro děti od 5 do 11 let. 3. vyd. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0648-4.

Internetové zdroje

- BUREŠOVÁ, Natálie. <i>Rytmus a tělo jako východisko pro hudebně pohybový rozvoj dětí předškolního věku</i> [online]. Plzeň, 2023 [cit. 2023-08-02]. Dostupné z: <https://theses.cz/id/sonmr6/>. Bakalářská práce. Západočeská univerzita v Plzni, Fakulta pedagogická. Vedoucí práce Mgr. et Mgr. Ing. Veronika Růžičková, Ph.D.
- CARRER, L., PERPINAN, D., BONAVIA, T., & MAZON, G. Music as an enhancer of learning experience in online education during COVID-19. In: Music, Education, and Innovation. Springer. <https://www.academia.edu/> [online]. 2020 [cit. 2023-08-08]. Dostupné z: https://www.academia.edu/49057628/Music_Education_During_the_Pandemic_of_COVID_19.
- DILEO, C a j BRADT. BARCELONA PUBLISHERS. Medical Music Therapy: Building a Comprehensive Program. <https://www.amazon.com/> [online]. 2017 [cit. 2023-09-08]. Dostupné z: <https://www.amazon.com/Medical-Music-Therapy-Building-Comprehensive/dp/1884914314>.

- Early Years Foundation Stage. En.wikipedia.org [online]. 2023 [cit. 2023-08-08]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/Early_Years_Foundation_Stage.
- Early years foundation stage (EYFS) statutory framework: The standards that school and childcare providers must meet for the learning, development and care of children from birth to 5. <https://www.gov.uk/> [online]. United Kingdom: Department for Education, 2014 [cit. 2023-08-22]. Dostupné z: <https://www.gov.uk/government/publications/early-years-foundation-stage-framework--2>.
- Husain, Gabriela, William Forde Thompson, and E. Glenn Schellenberg. "Effects of Musical Tempo and Mode on Arousal, Mood, and Spatial Abilities." *Music Perception: An Interdisciplinary Journal* 20, no. 2 (2002): 151–71. <https://doi.org/10.1525/mp.2002.20.2.151>.
- Juslin, Patrik N., *Handbook of Music and Emotion: Theory, Research, Applications* (Oxford, 2010; online edn, Oxford Academic, 22 Mar. 2012), <https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780199230143.001.0001>, accessed 29 Nov. 2023.
- Kreutz G, Bongard S, Rohrman S, Hodapp V, Grebe D. Effects of choir singing or listening on secretory immunoglobulin A, cortisol, and emotional state. *J Behav Med.* 2014 Dec;37(4):576-588. doi: 10.1007/s10865-004-0006-9. PMID: 15669447.
- KREUTZ, Gunter. Music and medicine an interdisciplinary journal [online]. 2014(6(1), 51-60 [cit. 2023-10-03]. Dostupné z: [doi:https://doi.org/10.47513/mmd.v6i2.180](https://doi.org/10.47513/mmd.v6i2.180).
- LEGISLATION.GOV.UK. The Childcare Act 2006 (Commencement No. 1) Order 2006. Online. Dostupné z: <https://www.legislation.gov.uk/uksi/2006/3360/contents/made>. [cit. 2023-06-03].

- LIŠKOVÁ, Marie. HUDEBNÍ ČINNOSTI pro předškolní vzdělávání: Návěky písni. Metodický portál: Články [online]. 26. 03. 2013, [cit. 2023-07-07]. Dostupný z WWW: <<https://clanky.rvp.cz/clanek/16933/HUDEBNI-CINNOSTI-PRO-PREDSKOLNI-VZDELAVANI-NACVIK-PISNI.html>>. ISSN 1802-4785.
- Lonsdale AJ, North AC. Why do we listen to music? A uses and gratifications analysis. *Br J Psychol.* 2011 Feb;102(1):108-34. doi: 10.1348/000712610X506831. PMID: 21241288.
- McPherson, Gary E., and Graham F. Welch (eds), *The Oxford Handbook of Music Education, Volume 1*, Oxford Handbooks (2018; online edn, Oxford Academic, 6 Nov. 2018), <https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780199730810.001.0001>, accessed 1 Dec. 2023.
- MŠMT. Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání. Online. 2021. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/file/56051/>. [cit. 2023-07-02].
- MÜLLENSIEFEN, Daniel, Bruno GINGRAS, Jason MUSIL a Lauren STEWART. The musicality of non-musicians: An index for assessing musical sophistication in the general population. *PloS One* [online]. Feb. 2014, 9(2). ISSN e89642. Dostupné z: doi:<https://doi.org/10.1371/journal.pone.0089642>.
- SLAVÍKOVÁ, Marie. Předškolní dítě a rytmické cítění. Metodický portál: Články [online]. 14. 09. 2011, [cit. 2023-07-08]. Dostupný z WWW: <<https://clanky.rvp.cz/clanek/13431/PREDSKOLNI-DITE-A-RYTMICKE-CITENI.html>>. ISSN 1802-4785.
- Tapestry: online learning journal [online]. UK: The Foundation Stage Forum, 2023 [cit. 2023-08-22]. Dostupné z: <https://tapestryjournal.com/>.
- THOMA, Myriam V., Roberto LA MARCA, Rebecca BRÖNNIMANN, Linda FINKEL, Ulrike EHLERT a Urs M. NATER. The Effect of Music on the Human Stress Response. *PloS one* [online]. 2013, 8(8) [cit. 2023-10-03]. ISSN e70156. Dostupné z: doi:<https://doi.org/10.1371/journal.pone.0070156>.

- Welch, Graham F., David M. Howard, and John Nix (eds), *The Oxford Handbook of Singing*, Oxford Library of Psychology (2018; online edn, Oxford Academic, 1 Apr. 2014), <https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780199660773.001.0001>, accessed 14 Nov. 2023.
- WILLIAMS, Kate E., Urs M. NATER a Donna BERTHELSEN. Implementation of a rhythm and movement intervention to support self-regulation skills of preschool-aged children in disadvantaged communities. *Psychology of Music* [online]. Sage journals, 2019, 47(6) [cit. 2023-11-02]. Dostupné z: [doi:https://doi.org/10.1177/0305735619861433](https://doi.org/10.1177/0305735619861433).

